

EKONOMIHÖGSKOLAN

Lunds universitet

Handelsrättsinstitutionen
vid Ekonomihögskolan, Lunds universitet

Mats Eriksson & Pontus Servin

Den svenska förmånsbeskattningen

Magisteruppsats
10 poäng

Lars-Gunnar Svensson

Skatterätt

2005 / 2006

Innehåll

1.1	Ämnesval	3
1.2	Syfte	5
1.3	Frågeställningar	5
1.4	Avgränsningar	5
1.5	Metod och material	6
1.6	Disposition	6
2.1	Inledning	7
2.2	Principiella utgångspunkter	7
2.2.1	Neutralitetsprincipen	7
2.2.2	Likformighetsprincipen	8
2.2.3	Kontantprincipen	8
2.2.4	Schablonisering	9
2.2.5	Värdering	9
3.1	Inledning	11
3.2	Kontantprincipen - lagtekniskt	12
3.3	Indirekt förmån	13
3.4	Värdering av förmåner - lagtekniskt	13
4.1	Inledning	15
4.2	Personalvårdsförmåner	16
4.3	Särskilt reglerade förmåner	19
4.3.1	Personalrabatter	19
4.3.2	Varor och tjänster av begränsat värde	21
4.3.3	Arbetsredskap och arbetskläder	23
4.3.4	Hälsorelaterade förmåner	25
4.3.5	Särskilda undantag – specifika situationer	28
4.4	Utländska pensionsförsäkringar	31
5.1	Inledning	33
5.2	Bilförmån	33
5.3	Bostadsförmåner	39
5.4	Kostförmån	44
5.5	Tillfälliga reskostnader	47
5.6	Gåvor till anställda	50
5.7	Finansiella instrument	53
	<i>Käll- och litteraturförteckning</i>	62
	<i>Rättsfallsförteckning</i>	64

Förkortningar

Bet.	Betänkande
NJA	Nytt juridiskt arkiv
Prop.	Proposition
Ref.	Referat
RF	Regeringsformen
RR	Regeringsrätten
RÅ	Regeringsrättens Årsbok
SFS	Svensk författningssamling
SkU	Skatteutskottet
SKV	Skatteverket
SN	Skattenytt
SOU	Statens offentliga utredningar
SvJT	Svensk Juristtidning
SvSKT	Svensk Skattetidning

1 Inledning

1.1 Ämnesval

Det svenska skattesystemet är inget homogent regelverk. En mångfald av kompletterande lagregler och undantag därtill gör att skattereglerna kan uppfattas som tämligen spretiga och svåröverskådliga. För att underlätta det senare brukar man, om inte annat av pedagogiska skäl, traditionellt dela upp skattereglerna i tre olika kategorier. Naturligtvis är denna uppdelning grovt förenklad och schabloniserad, men i huvuddrag är fördelningen företagsbeskattning, indirekta skatter och individbeskattning.

Den första kategorin berör precis som namnet antyder, beskattningen av juridiska personer. Indirekta skatter behandlar främst mervärdesskatt, punktskatter samt tullfrågor. Individbeskattningen tar följaktligen upp skatterättsliga frågor rörande den fysiska personen. Eftersom detta per definition berör alla personer i Sverige torde individbeskattningen vara tämligen prioriterad i undervisningen i skatterätt vid universiteten. Nu är det inte så och förklaringen kan vara att individbeskattning uppfattas som simpelt och grundläggande. Det är visserligen sant i den bemärkelsen att kunskapen är grundläggande för förståelsen av övriga delar i skatterätten, men knappast simpelt. Istället är det delvis annorlunda jämfört med övriga områden eftersom det är en större fokusering på de små detaljerna. Det förutsätter normalt inte heller lika omfattande utredningar eller komplicerade beräkningar.

Istället är det mångfalden av reglerna och den stora diversifieringen som gör det komplicerat. Eftersom reglerna berör en så stor mängd olika scenarion är det inte heller osannolikt att just det man eftersöker inte regleras av lagtexten. Exempelvis kan nämnas bilförmåner. En person ska i normala fall förmånsbeskattas för utnyttjandet av en förmånsbil. Men man kan fråga sig hur situationen regleras om bilen disponeras av två eller flera personer. Svaret är att bilen ska räknas som en enhet och ju fler som har dispositionsrätt, desto fler delar på den totala förmånen. Förutsättningen är naturligtvis att även andra rekvisit är uppfyllda. Poängen är emellertid att detta endast går att uttolka från rättspraxis och följaktligen lämnas frågan därhän i lagtexten.

Anledningen därtill är naturligtvis att samtliga tänkbara situationer omöjligt skulle kunna regleras i lagtext utan att göra den senare ohanterlig. Denna praktiska aspekt ska inte underskattas, men samtidigt medför detta att det ofta uppkommer situationer när man inte får klarhet i vad som är gällande rätt. Detta kan ytterligare exemplifieras av behandlingen av

tjänsteresor i inkomstskattelagen. Ersättningsnivån vid tjänsteresor återfinns i 12 kap. 5 § IL. Lagrummet efterföljs av 12 kap. 6-17 § § IL där en mångfald situationer redogörs för när det kan tänkas att ökade levnadskostnader på grund av tjänsteresan har åsamkats. Däremot saknas kanske det mest centrala, nämligen en legal definition på vilka rekvisit som uppställs för att resan ska klassificeras som en tjänsteresa.

Det kan visserligen hävdas att alla vet vad en tjänsteresa är för något och därav följer att en definition hade varit överflödig. Ett sådant påstående hade naturligtvis varit helt felaktigt. De flesta är troligen överens om att resan ska ske i tjänsten, men därutöver avslöjar knappast vanligt språkbruk om, och i så fall, vilka rekvisit som är för handen. Tittar man i handledningen för beskattning av inkomst – och förmögenhet uppställs kravet att den anställdes ursprungstjänst skall finnas kvar, vilket alltså torde exkludera anställda som är tjänstlediga. Vidare förutsätts att arbetsgivaren har kvar arbetsgivaransvaret. Man kan kanske även tänka sig att ytterligare förutsättning är att resan kommer den utsändande arbetsgivaren tillgodo. Redan första rekvisitet är alltså mer pragmatiskt än vad det alldagliga språkbruket antyder. De övriga rekvisiten kan man i bästa fall kanske gissa sig till och då har överhuvudtaget inte avgränsningen till hur länge en tjänsteresa skatterättsligt kan pågå berörts.

Juridiskt är detta följaktligen förkastligt av flera anledningar. Problemet med att avgränsningar inte görs i lagtext har redan berörts. Exemplifieras detta genom reglerna om tjänsteresor kan det konstateras att inte mindre än tolv paragrafer ligger som underkategori till tjänsteresor utan att huvudterminologin är definierad. Det är ej heller rättshierarkiskt acceptabelt att behöva söka förklaring i Skatteverkets handledningar. Dessa är naturligtvis ej heller juridiskt bindande utan kan inte ses som annat än förslag på tillämpning.

Den observante iakttagaren ställer sig naturligtvis följdfrågan, varför försöka detaljstyra alla handlingar genom lagstiftning, när centrala avsnitt ändå utelämnas. Förklaringen torde till stor del finnas i vad som brukar kallas neutralitetsproblem, eller neutralitetsbrist – beroende på vilket synsätt man har. Innebörden är emellertid den samma oavsett vilken terminologi som används. Vad som åsyftas är att skatterättsliga konsekvenser inte ska vara avgörande för individens agerande. Annorlunda uttryckt, en individ ska vara indifferent i valet av två handlingar eftersom effekten ska bli den samma.

Det är nog inte många som hävdar att denna princip korresponderar med verkligheten, vilket knappast är särskilt uppseendeväckande med tanke på att mångfalden av situationer som kan uppkomma. Samtidigt kan ju hävdas att om syftet med dessa lagregler är att göra handlingar neutrala, så ska lagstiftningen de facto vara neutral. Huruvida så är fallet kommer att behandlas i denna kontext.

Som framgår av ovanstående två exempel, vilka ingalunda bör ses som särskilt anmärkningsvärda, finns det alltså anledning till att granska hur förmånsbeskattningen verkligen ser ut enligt svensk skatterätt. Det är detta konglomerat av skatterättsliga regler, undantag och avsaknad av regleringar som detta alster ska behandla, vilket i kombination med möjligheten att granska koherensen i individbeskattningen, var anledningen till att intresset för detta ämnesval väcktes.

1.2 Syfte

Uppsatsens primära syfte är att deskriptivt redogöra för valda delar av den svenska förmånsbeskattningen samt därigenom ge läsaren en bredare förståelse för ämnet.

Därtill syftar uppsatsen även till att, i mindre omfattning, diskutera adekvansen och ändamålsenligheten med nämnda lagstiftning.

1.3 Frågeställningar

De frågeställningar som detta alster avser att besvara är;

- Hur har lagstiftaren valt att hantera situationer där en icke marknadsmässig prissättning / värdering förekommer?
- Är de skatterättsliga regleringarna tillfredsställande ur ett neutralitetsperspektiv?

1.4 Avgränsningar

Detta alster berör endast förmånsbeskattning i inkomstslaget tjänst och under normala situationer enligt svensk rätt. Det presumeras följaktligen att Sverige har suverän rätt att beskatta individen som är obegränsat skattskyldig i Sverige. Specifika situationer så som långtidssjukskrivning, olycksfall, sjukpenning, föräldrapenning, arbetslöshetsersättning, utbildning vid arbetslöshet, uppdrag i försvaret och fredsbevarande tjänst undantas. Inte heller behandlas förmånsbeskattning av personal stationerad utomlands.

En del av framställningen vilar på skatterättsligt vedertagna begrepp och principer. Inom den skatterättsliga doktrinen försiggår en tämligen livlig diskurs om principernas eventuella intolkning i lag eller om förekomsten härstammar från den skatterättsliga sedvanerätten. I denna kontext berörs

inte denna diskussion, utan principernas - och begreppens legitimitet i svensk rätt tas för given.

Dessutom har syftet med uppsatsen varit att ge läsaren en bred kunskapsbas snarare än en i valda delar fördjupad sådan. Följdriktligt gör författarna inte anspråk på att samtliga områden blivit behandlade i detalj. Snarare har vissa delar fått mindre utrymme, vilket har varit ett subjektivt ställningstagande.

1.5 Metod och material

Uppsatsen bygger huvudsakligen på traditionella juridiska källor, dvs. lagtext, förarbeten och rättspraxis, men även skatterättslig doktrin har haft betydelse inom vissa områden. Särskilt värdefull har den senare varit som stöd när gällande rätt har granskats kritiskt.

Författarna har haft som föresats att belysa den svenska förmånsbeskattningen ur ett objektiva perspektiv, inte desto mindre måste läsaren vara införstådd med de naturliga begränsningar som existerar. För att fullständig objektivitet ska uppnås förutsätts att författarna påbörjar arbetet helt förutsättningslöst och helst saknar kunskap och åsikter om det aktuella ämnet, vilket inte har varit fallet.

Vidare är skatterätten nära förknippad med en mängd olika starka intressen såsom t.ex. näringspolitiska, privaträttsliga och givetvis även fiskala, vilket medför att skatterätten redan från början är politiserad och därför subjektiv i sin natur. Dessa divergerande angreppssätt kan läsaren inte bortse ifrån, vilket naturligtvis ofrånkomligen även påverkar författarnas ställningstaganden.

1.6 Disposition

Uppsatsen inleds med övergripande beskrivning av förmånsbeskattningens uppbyggnad och struktur. Efterföljande kapitel behandlar skattefria förmåner, vilket kontrasteras av efterföljande kapitel vilket behandlar de skattepliktiga förmånerna. Uppsatsen avslutas med en analys.

2 Värderingar och referensramar

2.1 Inledning

Författarnas målsättning med detta arbete är att på ett sakligt och kritiskt sätt, granska det system som den svenska förmånsbeskattningen är uppbyggd på. Detta går emellertid inte att göra utan att samtidigt lägga in personliga värderingar och åsikter i granskningen.

Följande kapitel är därför avsett att spegla de förutsättningar som är för handen vid skrivandet av uppsatsen, samt lyfta fram de skatterättsliga aspekter och principer som har varit av central betydelse för arbetets progressivitet. Vidare är målsättningen med kapitlet att återge de förutsättningar som är för handen vid redogörelsen för den svenska förmånsbeskattningen.

2.2 Principiella utgångspunkter

Författarna har i detta avsnitt frångått den traditionella teoribeskrivningen då de nedan återgivna skatterättsliga principerna är välkända inom den skatterättsliga doktrinen och istället har fokus legat på att förmedla den definition och tillämpning som har genomsyrat detta alster.

2.2.1 Neutralitetsprincipen

Neutralitetsprincipen innebär att den skattskyldige ska vara neutral vid valet av olika handlingsalternativ då skatterna inte ska påverka agerandet. Principen mäter främst ekonomiska värden, dvs. eventuella mervärden som skapas genom t.ex. mindre föroreningar i miljön återspeglas inte nödvändigtvis i principen.

Grundtanken är alltså att skatten inte ska ha någon inverkan på individens val vid varje given tidpunkt. Naturligtvis är detta samhällsekonomiskt beaktansvärt, då det i teorin inte finns möjlighet att skatteplanera. Samtidigt medför detta att lagreglerna blir både oräkneliga och komplexa då samtliga

alternativ till traditionell kontant ersättning eller handling måste regleras vid förmånsbeskattningen.

Principen är emellertid inte unik för förmånsbeskattningen utan ska genomsyra hela den svenska skatträtten, vilket följaktligen innebär att skatter inte ska vara av avgörande betydelse vid val av exempelvis boendeform, kapitalplaceringsform eller val av företagsform.

2.2.2 Likformighetsprincipen

Likformighetsprincipen har klara kopplingar till neutralitetsprincipen. Avsikten med likformighetsprincipen är att lika fall ska bedömas lika, dvs. det är en ren rättvisepincip.

Man skulle kunna hävda att principen bygger dels på en objektiv del och dels en subjektiv del, den senare förutsätter att man accepterar en inbyggd diskrepans så som rättvis.

Den objektiva delen av likformighetsprincipen är ett allmänt juridisk förhållningssätt och bygger på allas likhet inför lagen, vilken går att härleda från regeringsformen.¹

Den subjektiva delen förutsätter att man exempelvis tycker progressiviteten i beskattningen är rättvis, dvs. det är legitimt att erlægga upp mot 58 procent i marginalskatt på varje intjänad krona. Principen förutsätter emellertid även att ännu mer uppenbara diskrepanser kan rättfärdigas så som rättvisa, exempelvis skillnader upp till 5 procent i kommunalskatt beroende på vart man har sin folkbokföringsadress i Sverige.

2.2.3 Kontantprincipen

Kontantprincipen är en väl förankrad skatterättslig princip som reglerar när inkomster skall tas upp för beskattning. I inkomstslaget tjänst är detta också huvudregeln, vilket innebär att inkomster tas upp vid den tidpunkt då man får tillgång till denna, dvs. när man disponerar över inkomsten. Vad gäller utgifter föreligger avdragsrätt det beskattningsår då den skattskyldige betalar dem eller på något annat sätt har kostnaderna.²

Kontantprincipen är knappast särskilt svår att tillämpa och medför inte heller särskilt många tveksamheter. Däremot görs ett antal avsteg från

---

¹ 1 kap. 9 § RF.

² Jämför 10 kap. 8 § IL och 10 kap. 13 § IL.

kontantprincipen i beskattningen av vissa förmåner, vilket kan skapa något dubiösa skattekonsekvenser.

2.2.4 Schablonisering

Schablonisering kan beskrivas som en form av standardisering, dvs. anpassningar till individuella situationer och omständigheter minskar, alternativt omöjliggörs. Enligt förarbeten är det tydligen regeringens uppfattning att schablonisering är nödvändig för att upprätthålla förutsebarhet och likformighet i beskattningen.³

Förmånsbeskattningen är till stora delar uppbyggda runt just schablonvärdering, vilket istället torde kunna försvaras av förenkling, eftersom det helt enkelt inte är tekniskt möjligt att reglera varje given situation. Det kan visserligen även hävdas att schablonvärdering både är förutsebart och likformigt, men argumentationen är lika stringent som att hävda att ”alla behandlas orättvist, därför är det rättvist”. Hanteringen av bilförmånen illustrerar väl detta resonemang.

Alla individer som innehar en tjänstebil blir beskattade för förmån av bil till ett indexerat värde, vilket är relaterat till diverse tekniska detaljer samt bilmodell och tillverkningsår. I värderingen av förmånens berörs däremot inte det faktiska utnyttjandet av bilen, dvs. alla beskattas lika hårt oavsett hur mycket eller lite bilen används. Vidare beräknas förmånen på kalendermånader, vilket innebär att en person beskattas för en hel månads användning av tjänstebil även om bilförmånen de facto utges i slutet av månaden.

2.2.5 Värdering

Ovan beskrivna schablonvärdering är ett avsteg från huvudregeln att förmåner ska värderas till sitt marknadsvärde. Eftersom området är så mångfacetterat och detaljrikt innebär det i praktiken att avsteg ofta görs från huvudregeln.

Inte endast när värdering sker genom schablon, utan svårighet uppstår redan när en naturaförmån ska åsättas ett värde som motsvarar ett marknadspris. Det är naturligtvis en mycket delikat uppgift för lagstiftaren, inte minst med tanke på att en marknadsvärdering inte sällan är fluktuerar väsentligt och är beroende av en mängd diverse faktorer.

---

³ Se t.ex. Prop. 2002/03:106 s. 107.

Det är också problemet med att skatterättsligt korrekt värdera dessa förmåner som medfört att området överhuvudtaget existerar. Hade nämligen värderingen varit marknadsmässig och likaledes beskattad som en monetär ersättning, hade det inte funnits någon anledning att utge förmånen i natura.

3 Förmånsbeskattningens uppbyggnad

3.1 Inledning

Förmånsbeskattningens grundläggande syfte är att åstadkomma neutralitet mellan olika avlöningsformer. Det ska med andra ord inte uppstå diskrepanser i beskattningen beroende på om den anställde väljer att uppbära kontant lön eller erhålla en förmån som är berättigad i tjänsten.⁴ I samband med anställning, ett uppdrag eller annan inkomstbringande aktivitet är det vanligt att den anställde erhåller betalning i form av varor, lån av en produkt, rabatter eller rätten att bruka något som finns i företaget. Avlöningen kommer den anställde till del genom andra sätt än betalning i form av kontanter och denna form av ersättning blir enligt huvudregeln föremål för förmånsbeskattning.

I de flesta fall skall en förmån beskattas på likartat sätt som en kontant ersättning, dvs. med utgångspunkt i marknadsvärdet. Det finns dock en hel del undantag, vilka innefattar värdering enligt schablon. Värdering enligt schablon medför ibland diskrepanser i förhållande till kontant ersättning, vilket skapar incitament till att välja vissa typer av förmåner. Det brister med andra ord i skattesystemets strävan att upprätthålla neutralitet. Det kan i vissa fall vara mer förmånligt att få förmånen värderad enligt schablon jämfört med att beskattas för ett marknadsvärde.⁵

Grundtanken är att personliga levnadskostnader skall finansieras med beskattade medel och denna princip kräver att viss neutralitet uppnås mellan olika avlöningsformer, dvs. det får inte uppstå otillbörliga skillnader i att uppbära en förmån jämfört med att mottaga kontant lön. Det är emellertid en svår uppgift att åstadkomma konsekventa regler för beskattning av förmåner och i flera fall har lagstiftaren valt schablonlösningar, vilket förvisso förenklar beskattning men också ökar risken för snedvridande effekter.

Beskattning av bilförmåner är ett exempel där schablonbeskattning tillämpas och i detta system är det viktigt att kontrollera att den schablonmässiga utformningen inte stimulerar omfattande bilkörning. Det får inte vara betydligt mer lönsamt att nyttja en förmånsbil jämfört med att bruka en egenfinansierad bil, eftersom grundprincipen är att den personliga levnadskostnaden av att använda en bil ska finansieras med den anställdes

---

⁴ Lodin m.fl, *Inkomstskatt - en lärobok och handbok i skatterätt*, s.110.

⁵ Lundén & Nygren, *Förmånsbeskattning*, s. 11.

beskattade medel.⁶ Förmånsbeskattningens övergripande syfte är att motverka möjligheten att undgå beskattning av arbetsinkomster genom att arbetsgivaren i stället för kontant lön utger naturaförmåner.⁷

Huvudprincipen är att alla förmåner som den anställde erhåller på grund av sin anställning är skattepliktig.⁸ Förmåner som medför inbesparade levnadskostnader för den anställde eller dennes familj är skattepliktiga, men det finns flera undantag till huvudprincipen exempelvis skattefrihet för personalvårdsförmåner. Dessutom finns det flera svåra neutralitetsbrister som kan ge upphov till att förmåner som medför inbesparade levnadskostnader trots allt inte blir skattepliktiga utifrån en neutral riktlinje.⁹ Exempelvis när en kostförmån beräknad med hjälp av schablon kraftigt understiger marknadsvärdet. Systemet skapar därmed incitament att finansiera levnadskostnader utifrån erhållandet av förmåner, eftersom systemet inte alltid kan uppnå en fullständig neutralitet.

3.2 Kontantprincipen - lagtekniskt

I inkomstslaget tjänst tillämpas alltså kontantprincipen som huvudregel, vilket innebär att inkomsterna skall tas upp till intäkt det år då de kan disponeras eller kommit den skattskyldige till del.¹⁰ Beträffande beskattningen av förmåner är det inte tillräckligt att arbetsgivaren tillhandahållit eller disponerat förmånen, utan den anställde skall ha åtnjutit förmånen.¹¹ I ett fall hade en anställd möjlighet att erhålla fri kost, men den anställde var vegetarian och arbetsgivaren kunde endast erbjuda husmanskost. Regeringsrätten beskattade inte den anställde med motiveringen att det var ostridigt att hon inte utnyttjat kostförmånen och därför förelåg inte grund att beskatta henne.¹² Att förmånen skall ha åtnjutits för att vara skattepliktig framgår i föregående praxis, men det finns dock undantag till denna princip. I vissa fall uppstår skattskyldigheten redan vid möjligheten att disponera en viss förmån.¹³ Vid nyttjandet av måltidskuponger eller mottagandet av personaloptioner sker beskattningen först under det år då rätten utnyttjas eller överläts.¹⁴

---

⁶ Lodin m.fl., *Inkomstskatt - en lärobok och handbok i skatterätt*, s.110.

⁷ SOU 1999:94, s. 51.

⁸ 11 kap. 1 § st. 1 IL.

⁹ Lundén & Nygren, *Förmånsbeskattning* s. 12.

¹⁰ 10 kap. 8 § st. 1 IL.

¹¹ Lodin, m.fl., *Inkomstskatt - en lärobok och handbok i skatterätt*, s.111.

¹² RÅ 1992 ref. 108.

¹³ RÅ 2002 ref. 53.

¹⁴ RÅ 1994 not. 733.

3.3 Indirekt förmån

I vissa fall låter en arbetsgivare någon närstående till den anställde åtnjuta en förmån. I detta fall uppstår frågeställningen om vem som torde beskattas för förmånen. Regeringsrätten har i flera domar under en längre tidsperiod fastställt att s.k. indirekt förmån, dvs. när en make eller sambo till en anställd erhåller en förmån av den anställdes arbetsgivare, leder till beskattning hos den anställde.¹⁵ Huvudregeln motiveras av att den anställde förvisso åtnjuter förmånen, men maken har indirekt en möjlighet att ta del av förmånen.¹⁶

I målen har situationer prövats där make och sambo till anställd har erhållit förmånliga priser vid förvärv av egendom från den anställdes arbetsgivare. Detta har föranlett beskattning av den anställde utan att beskattningen har träffat förvärvaren av egendomen.¹⁷ Det har klarlagts att principen även skall tillämpas när andra närstående erhåller förmånen.¹⁸ I ett fall beskattades den anställde när hans sambo genom förmedling av arbetsgivaren, förvärvade en bil till ett fördelaktigt pris.¹⁹ I ett annat fall hade en person fått förvärva en traktor av sin makes arbetsgivare till ett pris understigande markandsvärdet. Traktorn inköptes med avsikt att brukas i en av förvärvaren ensam bedriven förvärvskälla, vilket utgjordes av en jordbruksverksamhet. Den anställde, dvs. förvärvarens make blev i detta fall beskattad på grund av det förmånliga priset.²⁰

3.4 Värdering av förmåner - lagtekniskt

Som ovan beskrivits är huvudregeln att skattepliktiga förmåner beräknas till marknadsvärdet.²¹ Merparten av de skattepliktiga förmånerna skall värderas till marknadsvärde, dvs. det värde den anställde skulle ha betalat själv för att införskaffa sig förmånen. Marknadsvärdet anses vara det normala priset för varan eller tjänsten och i de fall när ett är svårt att uppskatta ett marknadsvärde ska ett uppskattat marknadsvärde användas. Förmåner som ska tas upp till marknadsvärde är resor, telefonabonnemang, fri jakt, parkeringsplats vid arbetsplatsen, livsmedel och bränsle.²²

---

¹⁵ RÅ 85 1:78, RÅ 1989 ref.57, RÅ 1996 ref. 16.

¹⁶ RÅ 1989 ref.57.

¹⁷ RÅ 85 1:78, RÅ 1989 ref.57, RÅ 1996 ref. 16.

¹⁸ RÅ1996 ref.16.

¹⁹ Ibid.

²⁰ RÅ 1989 ref.57.

²¹ 61 kap. 2 § IL.

²² Lundén, & Nygren, *Förmånsbeskattning*, s. 26.

För vissa förmåner tillämpas schablonmässig värdering, vilket är utgångspunkten för värdering av bilförmån och kostförmån, ränteförmån, resor för anställda inom resebranschen, semesterbostad.²³ För dessa förmåner finns specifika metoder för att uppskatta värdet av förmånen och detta kommer att behandlas ingående längre fram under varje enskild förmånskategori.

Vid interna tävlingar som innehåller ett prestationsmoment utdelas ofta olika typer av priser exempelvis resor där det blir nödvändigt att genomföra en värdering, eftersom priset inte kan utbytas mot pengar. När resan är av mindre värde har enligt praxis dess fulla värde beskattats.²⁴

Regeringsrätten framhöll i ett fall att en förmån skall beräknas till ett på objektiva grunder uppskattat marknadsvärde utan att ta hänsyn till mottagarens ekonomiska och sociala situation.²⁵ I fallet hade den skattskyldige vunnit en resa till Rio de Janeiro som inbegripit ett arbetsmoment och principiellt sett borde resan ha värderats till vad den skattskyldige hade fått bekosta för att förvärva resan på marknaden. Regeringsrätten ansåg att resan var av speciell natur och att den skattskyldige inte kunnat påverka resans utformning och därför skulle resan värderas till det pris den anställde hade kunnat erhålla vid en försäljning, vilket normalt är lägre än vad researrangören skulle ha fordrat. Rättsfallet ger därför uttryck för att det i vissa fall är möjligt att beakta att en förmån är av speciell karaktär.

---

²³ Lundén & Nygren, *Förmånsbeskattning*, s. 28.

²⁴ RÅ 1967 ref. 45.

²⁵ RÅ 1996 ref. 75.

4 Skattefria förmåner

4.1 Inledning

Skattefria förmåner kan delas in i två olika grupper, dels personalvårdsförmåner och dels särskilt reglerade förmåner.²⁶ Personalvårdsförmåner kännetecknas av att inte utgöra en direkt ersättning för utfört arbete utan anses vara enklare förmåner av mindre värde med syfte att förbättra samhörigheten och hälsan hos personalen.²⁷

Personalvårdsförmånen utgör regelsystemets mest omfattande skattefria förmån och är generell till sin karaktär, vilket innebär att flera olika typer av ersättningar kan inbegripas. Förfriskningar eller möjlighet till enklare motion, som riktar sig till hela personalen betraktas som personalvårdsförmån, under förutsättning att möjligheten att byta förmånen mot kontanter saknas.²⁸

Personalvårdsförmånen är en generalklausul där flertalet olika åtgärder kan ingå som inte är specifikt reglerade. På så sätt skiljer den sig från övriga specifikt reglerade förmåner. Förutsättningen är emellertid att det är av enklare åtgärd och av mindre värde, samt riktar sig till hela personalen för att personalvårdsförmån skall anses föreligga.²⁹

Utöver den ovan nämnda personalvårdsförmånen består regelsystemet av särskilt reglerade förmåner, vilka utgör den andra typen av skattefria förmåner. De särskilt reglerade förmånerna förutsätter inte några generella krav för att medföra skattefrihet, utan dessa har ersatts av specifika regleringar.

Förmåner av begränsat värde för den anställde, men som har väsentlig betydelse för utförandet av dennes arbetsuppgifter är undantagna från skatteplikt enligt det särskilt reglerade området.³⁰ Nedan följer en redogörelse över den generella personalvårdsförmånen, följt av en genomgång av systemets andra dimension, nämligen de särskilt reglerade förmånerna.

---

²⁶ Lundén & Nygren, *Förmånsbeskattning*, s. 21.

²⁷ Ibid.

²⁸ 11 kap.11 § IL.

²⁹ Lodin, m.fl., *Inkomstskatt - en lärobok och handbok i skatterätt*, s. 114.

³⁰ Ibid.

4.2 Personalvårdsförmåner

Personalvårdsförmåner är som tidigare nämnts skattefria och förmånerna karaktäriseras av att inte utgöra direkt ersättning för utfört arbete, utan består normalt av enklare åtgärder med primärt syfte att skapa trivsel i arbetet.³¹ Rekvisiten mindre värde och enklare åtgärd är centrala vid bestämmandet huruvida personalvårdsförmån föreligger eller ej. Det antyds i förarbeten att mindre värde kan vara en ersättning understigande 100 kr eller naturaförmån i form av fri lunch där värdet understiger 100kr. Det förtydligas att förmånen bör följa sedvänja och beloppet bör uppgå till en rimlig nivå.³²

Enligt förarbeten tolkas begreppet ”enklare åtgärder” som förfaranden med syfte att skapa trivsel i arbetet eller liknande. Det kan också vara åtgärder som utgår på grund av sedvänja inom det yrke eller den verksamhet som det är fråga om.³³

I fråga om innebörden av ”mindre värde” och ”enklare åtgärd” i motions-sammanhang har uttalanden om vad som avses med begreppen överlåtit till rättstillämpningen. Det anses att något tydliggörande varken är möjligt eller nödvändigt. Inte heller bör en beloppsgräns införas, utan innebörden av begreppet ”mindre värde” beträffande motion och friskvård skall klargöras av praxis.³⁴

Rabatter eller förmåner som kan bytas ut mot kontant ersättning eller inte riktar sig till hela personalen är inte att betrakta som personalvårdsförmåner. Kuponger och andra betalningssystem som den anställde mottager utanför arbetsgivarens arbetsplatser ingår inte heller i definitionen personalvårdsförmån, vilket medför skatteplikt.³⁵

När arbetsgivaren tillhandahåller något ätbart är det viktigt att det endast är fråga om enklare förtäring som inte kan anses som måltid.³⁶ En fruktskål kan utgöra en personalvårdsförmån, eftersom frukt bör betraktas som enklare förtäring. När rekvisitet måltid är uppfyllt föreligger inte personalvårdsförmån, vilket medför att det är av vikt att rekvisitet ”enklare förtäring” är uppfyllt för att åberopa personalvårdsförmån vid olika maträtter. I förarbeten framgår att olika typer av förfriskningar kan anses vara ”enklare förtäring”. Däremot är en måltid aldrig synonymt med begreppet ”enklare förtäring”.³⁷ Svenska McDonald’s AB³⁸ utgav en måltid per arbetsdag till bolagets genomsnittliga bruttokostnad och

---

³¹ Prop. 1993/94:90 s. 50.

³² Ibid s. 75.

³³ Ibid.

³⁴ Prop. 2002/03:123 s. 13.

³⁵ 11 kap.11 § IL.

³⁶ 11 kap. 12 § IL.

³⁷ SOU 1999: 94 s. 56.

³⁸ RÅ 2002 ref 10.

åberopade att det är fråga om en sedvanlig personalvårdsförmån inom restaurangbranschen. Enligt bolaget avvek dessutom måltiderna så avsevärt från en lunchmåltid av normal beskaffenhet att skattepliktig förmån inte kunde ligga för handen. Regeringsrätten ansåg däremot att bolagets anställda erhållit måltider till ett pris understigande marknadsvärdet och därmed åtnjutit en skattepliktig förmån. Domstolen menade däremot att måltidernas karaktär av snabbmat medförde att de inte kan betraktas som lunchmåltider av normal beskaffenhet och därför blev nedsättning av förmånsvärdet aktuellt. Marknadsvärdet 39 kr utgjorde utgångspunkten för kostförmånens värdering, men det bör påpekas att vid normala lunchmåltider tillämpas schablonvärdering.

När arbetsgivaren ger den anställde fri eller subventionerad kost är det att betrakta som en skattepliktig förmån. Vid tillfällen där en måltid är av ordinär typ, dvs. förmånen motsvarar en normal lunch, frukost eller fri kost för en dag skall kostförmån föreligga, vilket medför att det inte är möjligt att åberopa benämningen personalvårdsförmån.³⁹ Kostförmån för en hel dag beräknas enligt schablon till 250 procent av genomsnittspriset för en normallunch i Sverige. Förmånsvärdet för en separat lunch eller middag är 40 procent och för frukost är motsvarande förmånsvärde 20 procent av värdet för en hel dags kostförmån.⁴⁰ Det finns dock undantag om det gäller kost på allmänna transportmedel, frukost på hotell, kost vid representation, kost för lärare där skattefrihet kan uppkomma trots att måltiden är av typen normal frukost eller lunch.⁴¹ Lärare som under pedagogiska former intar lunch i sitt arbete undantas från beskattning samt vårdpersonal som har tillsynsskyldighet.⁴²

Till personalvårdsförmåner hänförs dessutom enklare slag av motion och annan friskvård som utövas inom en anläggning som regelbundet disponeras av arbetsgivaren eller en personalstiftelse som är knuten till arbetsgivaren.⁴³ I förarbeten har det föreslagits att motion och friskvård skall frikopplas från personalvårdsförmåner mot bakgrund av att utövande av motion har utvecklats och det är nuförtiden mycket vanligt med motionsutövande i form av styrketräning, aerobics m.m. på särskilda motionsanläggningar.⁴⁴ Det är därför rimligt att arbetsgivaren torde kunna tillhandhålla personalen ett medlemskort till motionsanläggningar utan att detta värde beskattas.⁴⁵

Regeringsrätten fastslog rättsläget genom att konstatera att förmån av årskort till en motionsanläggning av i målet aktuellt slag utgjorde en personalvårdsförmån av mindre värde, som var undantagen från skatteplikt under förutsättning att förmånen riktar sig till hela personalen.⁴⁶ Genom

---

³⁹ RÅ 2002 ref 10.

⁴⁰ Prop. 2002/03:123 s. 16.

⁴¹ Lundén & Nygren, , *Förmånsbeskattning*, s. 220.

⁴² RÅ 1995 ref. 95.

⁴³ 11 kap. 12 § IL.

⁴⁴ Prop. 2002/03:123 s. 12.

⁴⁵ Ibid. s. 14.

⁴⁶ RÅ 2001 ref. 44.

avgörandet står det klart att arbetsgivare kan tillhandhålla medlemskort vid motionsanläggning utan att det resulterar i beskattning.

Motion och friskvård har till främsta syfte att åstadkomma god fysisk och psykisk hälsa hos personalen, vilket innebär att åtgärder som förebygger, utreder, behandlar sjukdomar och skador inte kan hänföras till personalvårdsförmåner. Visserligen kan motion och friskvård under en längre period förebygga ohälsa, men får åtgärderna inslag av medicinsk natur skall förmånen definieras som en förmån av hälso- och sjukvård. Personalvårdsförmånerna sträcker sig inte till att utgöra behandling av sjukdom, däremot kan viss rehabilitering vara skattefri om den ges för att den anställde ska kunna fortsätta arbeta. Talträning, ryggträning, psykologstöd och sjukgymnastik kan anses utgöra rehabilitering i förebyggande syfte där skattefrihet kan åberopas.⁴⁷

För att en förmån av motion eller annan friskvård skall vara en skattefri personalvårdsförmån får den inte tillhandahållas på ett sådant sätt att arbetsgivaren erbjuder arbetstagaren värdekuponer eller liknande betalningssystem som arbetstagaren kan använda på det sätt denne önskar. Det skall heller inte ges möjlighet att byta ut förmånen mot kontanter och kravet på att förmånen skall vara riktad mot hela personalen är fundamental för att skattefrihet skall kunna uppbäras.⁴⁸ Förmånens ”mindre värde” är dessutom centralt och det kan poängteras att motionsutövning som utgör personalvårdsförmån är fastslagen till att endast omfatta enklare motionsidrott. Rekvizitet ”mindre värde” i motions-sammanhang är inte uttryckt i vare sig lagtext eller förarbeten. Enligt förarbetena skall den framtida rättstillämpningen bringa klarhet i vad som avses med ”mindre värde”.⁴⁹

Exklusiva sporter eller aktiviteter som inte innebär motion i betydelsen fysisk träning har inte ansetts utgöra enklare slag av motion. Sporter som kräver dyrbarare anläggningar, redskap och kringutrustning bör inte heller betraktas som enklare slag av motion, exempelvis aktiviteter såsom golf och segling utgör verksamheter som inte faller inom definitionen personalvårdsförmån. Det är dessutom tveksamt om sporterna golf och segling framkallar en träning som är gynnsam för personalens fysiska och psykiska välbefinnande.⁵⁰

Inom vissa gränser kan den anställde exempelvis erhålla prenumeration på tidningar, utan att detta bör uppfattas som en skattepliktig naturaförmån när det föreligger en så nära koppling mellan tjänsten och innehållet i tidningen att tidningen kan anses utgöra nödvändig facklitteratur. Tidningen blir i detta fall en form av arbetsredskap som inte är skattepliktigt, eftersom den anställde använder tidningen för inkomsternas förvärvande. Begreppet personalvårdsförmån kan dock aldrig omfatta tidningar av allmän karaktär

---

⁴⁷ Lundén & Nygren, *Förmånsbeskattning*, s. 226.

⁴⁸ Prop. 2002/03:123 s. 14.

⁴⁹ Ibid. s. 13.

⁵⁰ Ibid. s. 15.

som förnöjer eller upplyser en bred allmänhet.⁵¹ Syftet med personalvårdsförmåner är att öka trivseln på arbetsplatsen och därför kan förmånerna vara av mycket olika karaktär. Det bör understrykas att den tydligaste gränsen för vad som är en personalvårdsförmån är dess värde. Förmånens värde måste alltid vara av måttfullhet för att uppnå skattefrihet, förmånens karaktär är däremot av sekundär betydelse för att avgöra om förmånen faller under definitionen personalvårdsförmån.⁵²

4.3 Särskilt reglerade förmåner

Den andra kategorin skattefria förmåner vid sidan av personalvårdsförmåner är de särskilt reglerade förmånerna. Kännetecknande för denna grupp av förmåner är att generella rekvisit saknas. Nedan redogörs för detta konglomerat av förmåner.

4.3.1 Personalrabatter

Personalrabatt av vara eller tjänst inköpt från arbetsgivare eller något annat företag i samma koncern skall inte beskattas om varan eller tjänsten ingår i säljarens ordinarie utbud. Rabatten får inte utgöra en direkt ersättning för utfört arbete eller överstiga den största rabatt som en konsument kan få på affärsmässiga grunder.⁵³

I förarbeten framgår att rekvisitet ”sedvanlig” har en central betydelse vid bestämmandet av rabattens storlek. Begreppet sedvanlig definieras i enlighet med vad som är skäligt och normalt. En vanlig kommersiell kundrabatt betraktas som sedvanlig. När rabatten riktas till en anställd kan den utges skattefritt eftersom nivån anses som skälig.⁵⁴

Rabatten får inte uppenbart överstiga den personalrabatt som är sedvanlig i branschen, inte heller är det möjligt att uppbära skattefri personalrabatt som inte riktar sig till hela personalen eller erhålla förmåner utanför arbetsgivarens arbetsplatser genom kuponger eller något motsvarande betalningssystem.⁵⁵

Begreppet sedvanlig har tillagts innebörden rimlig nivå. Begreppet sedvanlig används därför även i bestämmelserna för att markera en gräns för vad som är rimligt och möjligt. Vid bedömningen av vad som är en

---

⁵¹ RÅ 1992 ref. 7.

⁵² Lundén & Nygren, *Förmånsbeskattning*, s. 23.

⁵³ 11 kap.13 § IL.

⁵⁴ Prop. 1994/95:182 s. 33.

⁵⁵ 11 kap.13 § IL.

godtagbar rabattnivå, bör enligt förarbeten nivån som arbetsgivaren normalt ger sina största kunder utgöra en gräns för vad som kan godtas som rabatt. Detta är särskilt vägledande för bedömningen huruvida skattefrihet föreligger när en personalrabatt utges till en anställd.⁵⁶

Endast rabatter som en arbetsgivare kan ge på en affärsmässig grund skall enligt förarbeten omfattas av skatteförmånen, därför skall ett starkt nedsatt pris dokumenteras med avsikten att det ska framgå att priset generellt brukas i utbudet mot kunder för att skattefrihet torde finnas. Det anförs vidare att vid bedömning av varan eller tjänstens värde skall marknadspriset i konsumentledet vara utgångspunkten, oberoende av var den anställda arbetar i produktionsledet. Med konsument avses enligt författningskommentarerna fysisk person som handlar huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet.⁵⁷

En anställd har enligt tidigare rätt kunnat erhålla skattefri personalrabatt vid inköp från ett fristående företag utanför den koncern som arbetsgivarföretaget tillhör.⁵⁸ Enligt gällande rätt skall skattefrihet för personalrabatter gälla för inköp från ett annat företag i samma koncern. Enligt tidigare rätt tillämpades begreppet ”närstående företag”, men begreppet utgår och kravet på att företaget skall ingå i samma koncern som arbetsgivarföretaget är uttalat i lagtexten för att skattefrihet skall aktualiseras.⁵⁹ Med koncern avses sådana i lag definierade koncernbegrepp.⁶⁰

Praxis tydliggör dessutom att varan eller tjänsten skall ingå i arbetsgivarens eller koncernföretagets ordinarie utbud, dvs. varor eller tjänster som primärt återfinns i det ordinarie kundutbudet. I de fall arbetsgivaren köper in varor som inte ingår i det ordinarie utbudet och säljer dem vidare till anställda skall de beskattas för skillnaden mellan marknadspriset och vad de erlagt till arbetsgivaren.⁶¹

Det är mot inkomstslaget tjänst gränsdragningsproblemen är som tydligast eftersom olika typer av rabatter kan maskera en egentlig arbetsinkomst. Bonus och belöningar är en annan kategori där förmåner som liknar personalrabatter kan förekomma, exempelvis biobiljetter, presentkort, biljetter till konserter och idrottsevenemang. Den här typen av belöningar är enligt allmänna skatteregler alltid skattepliktiga för den anställda, vilket innebär att värdet av belöningen ska läggas till den anställdes ordinarie lön vid löneberedningen.⁶² Det förekommer i samband med försäljningstävlingar att vinsterna består av presentkortsliknande poängbevis eller premiecheckar, vilket innebär att poängbevisen ger rätt till varuuttag.

---

⁵⁶ Prop. 1994/95:182 s. 33.

⁵⁷ Ibid. s. 35.

⁵⁸ RÅ 1994 ref. 55.

⁵⁹ 11 kap. 13 § IL.

⁶⁰ ABL (1975:1385) 1 kap 5 §.

⁶¹ Prop. 1994/95:182 s. 36.

⁶² Lundén & Nygren, *Förmånsbeskattning*, s. 166.

Poängbevisen påminner starkt om presentkort jämföras de med kontanter och värdet ska därmed beskattas när mottagaren får poängbevisen.⁶³

4.3.2 Varor och tjänster av begränsat värde

Förmåner mottagna från en arbetsgivare skall inte beskattas om varan eller tjänsten är av väsentlig betydelse för att den skattskyldige skall kunna utföra sina arbetsuppgifter, och att förmånen är av begränsat värde samt att förmånen inte utan svårighet kan särskiljas från nyttan i anställningen.⁶⁴ Det har av vissa remissinstanser förekommit en diskussion beträffande införandet av ett bestämt belopp istället för uttrycket ”mindre värde” samt att beloppet torde anbringas till mellan 500 och 1000 kronor.⁶⁵ En exakt beloppsgräns framgår inte av studier i förarbeten och förslaget med ett bestämt belopp har oftast avslagits eller inte rekommenderats.⁶⁶ Bakgrunden till diskussion är att före 1990 års skattereform fanns en regel som innebar att förmåner som var skattepliktiga inte skulle beskattas som intäkt om det sammanlagda värdet per år uppgick till högst 600 kr.

Detta tillämpades beträffande förmåner som bestod av kontantersättning eller utgjorde en direkt ersättning för utfört arbete. I samband med 1987 års översyn av förmånsbeskattningen ifrågasattes regeln, men regeln ansågs dock kunna underlätta det praktiska arbetet i skattepliktsfrågan för myndigheter och arbetsgivare. Vid 1990 års skattereform upphävdes 600-kronors-regeln med motiveringen att beskattningen av arbetsinkomster bör vara enhetlig och neutral. Skattefrihet för vissa förmåner medför att beskattningen inte blir neutral och om en beloppsgräns inte skall förorsaka bristande neutralitet mellan lön och olika slags förmåner borde den gälla alla inkomster, dvs. såväl lön som förmåner.⁶⁷

En generell skattefrihet för inkomster hänförliga till en och samma arbets- eller uppdragsgivare skulle orsaka att skattskyldiga med flera arbetsgivare skulle gynnas framför andra med endast en arbetsgivare. En allmän skattefrihet skulle dessutom medföra ett betydande bortfall av skatteintäkter, därför föreslogs att förmåner av mindre värde som utges vid särskilda tillfällen skall undantas från beskattning. Med denna inriktning ansågs beskattningen mer konsekvent än vid en beloppsgräns, men risken finns dock att beskattningen kan uppfattas som småaktig snarare än ändamålsenlig.⁶⁸

---

⁶³ Ibid. s. 273.

⁶⁴ 11 kap. 8 § IL.

⁶⁵ Prop. 2002/03:123 s. 10.

⁶⁶ SOU 1999:94 s.79.

⁶⁷ Prop. 2002/03:123 s. 11.

⁶⁸ Ibid.

Sammanfattningsvis förekommer inte en beloppsregel utan andra faktorer än beloppet är avgörande för skattefrihet.⁶⁹ I förarbetena framgår att förmåner som är av mindre värde och som har en väsentlig betydelse för utförandet av den anställdes arbetsuppgifter skall undantas från skatteplikt. Det framgår dessutom att det måste vara närmast en ofrånkomlig biförmån för den anställda.⁷⁰ Ett annat exempel på en förmån som inte skulle behöva upptas till beskattning är när syftet med förmånen är att visa tacksamhet, eller när den utgör en symbolisk ersättning för t.ex. mindre uppfinningar eller idéer rörande förändringar på arbetsplatsen. Det antyds i förarbeten att ”mindre värde” bör uppgå till ungefär 500 kr, men karaktären hos förmånen väger tyngre och är mer avgörande än nivån på beloppet för att fastställa skattefrihet.⁷¹

Regeringen har som tidigare nämnts diskuterat möjligheten att undanta en förmån av begränsat värde från förmånsbeskattning, exempelvis en tidningsprenumeration när den anställda måste hålla sig á jour inom ett område med anknytning till hans yrkesutövning.⁷²

Skatteverket har i rekommendationer uttalat att fria tidningar och tidsskrifter normalt torde anses som en skattepliktig förmån i de fall när utgåvan sänds till mottagarens bostad.⁷³ Skatteverkets uttalande är emellertid inte nödvändigtvis kongruent med rättspraxis, där det i ett fall inte ansetts föreligga skattepliktig förmån när en anställd mottagit tidning i bostaden.⁷⁴

I ett annat rättsfall ändrade inte Regeringsrätten ett förhandsbesked där Skatteverket menade att hänsyn måste tas till den anställdes befattning och tidningens karaktär.⁷⁵ Det aktuella fallet berörde en personalansvarig på Volvo Personvagnar som var tvungen att vara välinformerad inom handel, ekonomi och juridik. I arbetet ingick att sammanställa material om företagets viktiga skeenden för att sedan använda materialet vid olika föredrag. Tidningen i det aktuella fallet innehöll specialartiklar och riktade sig till en väl avgränsad målgrupp och ansågs inte ha karaktären av en allmän nyhetstidning.

Av ovan nämnda praxis framgår att förmånens relevans för den skattskyldige att klara sina arbetsuppgifter kan vara ett gångbart argument för att åberopa skattefrihet. Karaktären av förmånen och förenligheten med det aktuella yrket är omständigheter som påverkar bedömningen.

---

⁶⁹ 11 kap 8 § IL.

⁷⁰ Prop. 1994/95:182 s. 39.

⁷¹ SOU 1999:94 s. 79.

⁷² Prop. 1993/94:90 s. 77.

⁷³ RSV Dt 1993:24.

⁷⁴ RÅ 1992 ref. 7.

⁷⁵ RÅ 1988 not. 548.

4.3.3 Arbetsredskap och arbetskläder

I vissa fall kan olika typer av redskap och kläder utgöra en beskattningsbar förmån. Bedömningen huruvida förmån uppkommer tar sin utgångspunkt i hur stor nytta den skattskyldige har av produkten. I två rättsfall vägrades lärare i datakunskap avdrag för inköp av datorer.⁷⁶ Lärarna hade begränsade möjligheter att arbeta och träna vid skolan och lärarna hävdade att inköpen var helt föranledda av tjänstebehovet och i det ena fallet var läraren dataansvarig på skolan. Regeringsrätten vägrade avdrag med argumentet att anskaffningen inte kunde anses nödvändig för tjänstens fullgörande. Läraren ansågs med ett rimligt mått av planering haft god möjlighet att med användandet av skolans datorer fullgöra sina arbetsuppgifter.⁷⁷ Beträffande läraren i det andra målet blev utgången den motsatta.⁷⁸ En språkforskare hade anskaffat en dator för att brukas i hennes huvudsakliga forskning i engelska språket. Av fallet framgick att forskningen bedrevs på ett sätt att datorutrustning blev ofrånkomlig. Det fanns inte möjlighet att för henne med ett rimligt mått av planering fullgöra uppgifterna med den utrustning som fanns på universitetet. Mot denna bakgrund ansåg Regeringsrätten att den skattskyldige var berättigad till avdrag för hela anskaffningskostanden i form av värdeminskingsavdrag.

Vad avser datorer som arbetsredskap kan arbetstagaren välja att låna datorer av arbetsgivaren istället för att köpa denna. Arbetsgivaren kan låna ut en dator till den anställdes hem utan att beskattning uppkommer. Syftet med reglerna är att underlätta utvecklingen av det allmänna datakunnandet. En förutsättning för skattefriheten är dock att förmånen riktar sig till hela personalen. Om arbetsgivaren däremot inköper en dator för den anställdes räkning uppkommer en skattepliktig förmån.⁷⁹

Bilar förkommer ofta i egenskap av arbetsredskap, vilket föranleder jämkning av förmånsvärdet. Servicebilar utgör vanligtvis ett arbetsredskap där jämkning av förmånsvärdet kan bli aktuellt. Enligt praxis krävs synnerliga skäl för att jämkning ska komma på fråga och med synnerliga skäl avses bl.a. den situation där mycket utrustning i bilen är integrerad på ett sådant sätt att det är orimligt att utrustningen skall monteras ur.⁸⁰ Bilar med verktyg och utrustning utgör därför arbetsredskap och praxis tillåter en jämkning av förmånsvärdet med 70 procent.⁸¹

Det bör påpekas att variationen på produkter som kan betraktas som arbetsredskap är rik och ovanstående redogörelse behandlar de mest förekommande arbetsredskapen. Glasögon och olika typer av skyddsutrustning faller antingen under kategorin arbetsredskap eller

⁷⁶ RÅ 1990 ref. 89, RÅ 1991 ref. 55.

⁷⁷ RÅ 1990 ref. 89.

⁷⁸ RÅ 1991 ref. 55.

⁷⁹ RÅ 1990 ref. 89.

⁸⁰ RÅ 2000 ref. 43.

⁸¹ RÅ 2001 not. 14.

arbetskläder. Avgörande för att erhålla skattefrihet beträffande arbetsredskap är produktens relevans för att kunna genomföra de aktuella arbetsuppgifterna. Finns det möjlighet att använda produkten för privat förströelse eller egen nytta finns risk att förmånen att betraktas som avlöning för utfört arbete. I sådana situationer måste den skattpliktige visa att förmånen anses vara erforderlig för inkomsternas förvärvande eller åberopa synnerliga skäl och stödja sig på jämkning av förmånsvärdet.

Förmånen arbetsredskap angränsar till kategorin arbetskläder där kläder i flera olika former utgör arbetsredskap. Det kan röra sig om kläder som är speciellt anpassade för yrket och inte lämpligen kan användas privat är skattefria för den anställde. En fördjupning i ämnet arbetskläder kommer ej att göras, men gränsen mellan arbetsredskap och arbetskläder kan beskrivas genom att yrkeskläder som inte passar för privat bruk och där ett betydande slitage uppkommer kan betraktas som arbetsredskap.⁸² Enligt lagtexten framgår det att uniform och andra arbetskläder inte skall tas upp om förmånen avser kläder som är avpassade för tjänsten och inte lämpligen kan användas privat.⁸³

I ett fall utrustades försäljningspersonal med kläder i form av kostym i syfte att förstärka företagets goodwill och marknadsposition. Kläderna hade försetts med företagets logotyp, vilket hade till syfte att skapa god marknadsföring och ge företaget en starkare profil. Bolaget beviljades i detta fall avdrag för kostnaderna beträffande inköpet av firmakläderna. De två anställda säljarna blev dock beskattade för kläderna, eftersom plaggen betraktades som naturaförmån. I normalfallet skall butikspriset användas vid värdering, men i detta fall kunde inköpspriset användas för att värdera förmånen. Den omständigheten att firmamärket trycktes på kläderna föranleder en begränsad möjlighet att bruka kläderna privat, vilket motiverar en värdering till inköpspris istället för markandspris. De skattskyldiga blev i detta fall förmånsbeskattade trots att det rörde sig om yrkeskläder, men gränsen mot privat klädsel var inte tillräckligt tydlig.⁸⁴

Servicebilar är arbetsredskap men kategorin kan även hänföras till kategorin bilförmån om den anställde utnyttjar bilen privat. Den anställde bör kunna visa att denne inte använder bilen privat.⁸⁵ För att bilen skall befinna sig i kategorin arbetsredskap krävs att företaget eller den anställde kan visa hur varje tjänstebil har använts genom att upprätta körjournal. Körjournalen fastställer vilken körning som hänförs till privat respektive körning inom tjänsten. En bil som nästan enbart används i företaget räknas inte som förmånsbil och beskattas därmed inte. Detta gäller när tjänstebil används för privat bruk i ringa omfattning, exempelvis när bilens privata körsträcka uppgår till 100 mil.⁸⁶

---

⁸² Lundén & Nygren, *Förmånsbeskattning*, s. 124.

⁸³ 11 kap. 9 § IL.

⁸⁴ RÅ 1988 not. 93.

⁸⁵ Lundén & Nygren, *Förmånsbeskattning*, s. 137.

⁸⁶ *Ibid.* s. 137.

4.3.4 Hälsorelaterade förmåner

Förmån av fri hälso - och sjukvård skall inte beskattas om förmånen avser vård i Sverige som inte är offentligt finansierad eller vård utomlands.⁸⁷ Huvudprincipen när det gäller beskattningen av den anställdes förmåner är att kostnader för offentligt finansierad vård är skattepliktig och kostnader för icke offentligt finansierad vård är skattefri.⁸⁸

Läkemedel vid vård utomlands skall inte beskattas, inte heller företagshälsovård, förebyggande behandling eller rehabilitering. Vaccination som betingas av tjänsten och tandbehandling som har bedömts som erforderlig med hänsyn till tjänstens krav för försvarsmaktens submarina eller flygande personal, samt liknande arbetsförhållanden skall inte beskattas.⁸⁹

En arbetsgivare ges enligt gällande rätt avdrag för kostnader för hälso - och sjukvård för vilken ersättning utges enligt lagen om allmän försäkring (AFL). Reglerna innebär att om arbetsgivaren betalar den anställdes kostnader för patientavgifter inom den offentliga vården är kostnaden avdragsgill. Beträffande kostnader för privat sjukvård som bedrivs utanför den allmänna försäkringen gäller att denna inte är avdragsgill. Det finns dock ett undantag från denna princip då sjukvårdskostnader uppkommer vid insjuknande i samband med tjänsteförrättning utomlands, eller för anställd som inte är försäkrad enligt AFL. Den anstälde beskattas inte för förmånen enligt detta undantag.⁹⁰

Vad avser icke offentligt finansierad vård är det i vissa fall svårare att avgöra om en skattepliktig förmån föreligger för den anstälde när arbetsgivaren ersätter kostnaden för vården jämfört med när vården betalas genom en sjukvårdsförsäkring.⁹¹ I förarbetena framgår att icke offentligt finansierad vård inte bör värderas till ett högre belopp än vad den anstälde skulle ha fått erlägga för vården inom den offentliga sektorns regi. Denna värderingsform betecknas patientavgiftsmodellen, vilket medför en administrativt lättillämpad schablon samtidigt som beskattningen inte kan uppfattas som orimlig.⁹² Patientavgiftsmodellen ska däremot inte tillämpas om den anstälde inte är verksam hos arbetsgivaren i tillräcklig omfattning. I de fall där det är tveksamt huruvida den anstälde är tillräckligt verksam kan värdering till markandsvärdet eventuellt försvaras, vilket medför att förmånen då skall behandlas som kontant lön.⁹³

---

⁸⁷ 11 kap.18 § 1 st IL.

⁸⁸ Ibid. s. 20.

⁸⁹ 11 kap.18 § 2 st IL.

⁹⁰ Prop. 1994/95:182 s. 23.

⁹¹ Stenman, Olle, *Beskattnings av förmåner*, s. 560f.

⁹² Prop. 1994/95:182 s. 23.

⁹³ Ibid.

Enligt praxis fastställs tandvård som icke offentlig finansierad om en tandläkare som är anknuten till försäkringskassan, i ett specifikt fall avstår från ersättning från försäkringskassan.⁹⁴ I ett fall har en sjöofficer fått avdrag för fördyring av tandvårdskostnader med hänsyn till ubåtstjänstgöring som kräver en speciell behandling av tandvård.⁹⁵ I detta fall tillämpades undantaget om skattefrihet för personer som arbetar i försvarsmaktens submarina eller flygande miljö.⁹⁶ Tandbehandling som främst utföres för att tillfredställa fonetiska och funktionella krav är enligt praxis situationer som är mer tveksamma i fråga om rätt till avdrag för merkostnad. I ett fall nekades en skådespelare avdrag för merkostnad beträffande tandvård som ansågs krävas för tjänstens fullgörande. Inslagen av estetiska argument blev tongivande och medförde att yrkandet ifrågasattes.⁹⁷

Beskattning sker av offentlig vård och tandvård om inte den anställde är flygare eller ubåtspersonal samt när behovet av behandling uppkommit utomlands.⁹⁸

Förmån av gruppsjukförsäkringar som är fastställd i kollektivavtal mellan arbetsmarknadens huvudorganisationer skall inte tas upp. Däremot skall ersättningen som betalas ut på grund av en sådan försäkring beskattas.⁹⁹

Huvudregeln beträffande sjuk och olycksfallsförsäkringar är att avdragsrätt inte föreligger för premierna, samtidigt som utfallande belopp inte skall tas upp till beskattning.¹⁰⁰ Det förekommer dock två undantag från att utbetalda ersättningar är skattefria. Undantagen avser dels försäkringar som är tagna i samband med tjänst och dels livräntor. Förutsättningen för att sjuk och olycksfallsförsäkringar skall anses tecknad i samband med tjänsten är att arbetsgivaren betalar premierna för försäkringarna. Dessutom skall en anmälan göras till försäkringsföretaget om att försäkringen har tecknats i samband med tjänst.¹⁰¹ I de fall samband med tjänsten uppnås, betraktas försäkringsersättningen som en löneförmån och beskattning utgår.¹⁰²

Vad avser vaccinationer som sker regelmässigt genom arbetsgivarens regi i syfte att minska produktionsbortfall på grund av influensa eller annan sjukdom inte skall beskattas. Enligt regeringen är det rimligt att kostnader för vaccinationer som betingas av verksamheten bör få dras av samtidigt som förmån av fria vaccinationer som betingas av tjänsten inte torde tas upp som intäkt.¹⁰³ Enligt praxis torde vaccinationer bli föremål för beskattning vid en nöjesresa där inslaget av tjänsteförrättning är begränsad, i ett fall blev en fysisk person beskattad för lön när vaccinationer var inkluderade i

---

⁹⁴ RÅ 2002 ref. 2.

⁹⁵ RRK K 72 1:72.

⁹⁶ 11 kap.18 § 2 st IL.

⁹⁷ RÅ 1971 ref. 18.

⁹⁸ Prop. 2003/04:21 s. 15.

⁹⁹ 11 kap. 20 § IL.

¹⁰⁰ 11 kap 42 § IL.

¹⁰¹ 10 kap 7 § IL.

¹⁰² 10 kap 2 § IL.

¹⁰³ Prop. 1994/95:182 s. 26.

förmånen för en resa till Brasilien. Det var dock inte enbart fria vaccinationer som utlöste beskattningen utan hela resan ansågs nöjesbetingad och därmed aktualiserades förmånsbeskattning. Det är med andra ord vaccinationernas relevans för tjänstens utförande som bestämmer om förmånsbeskattning blir aktuell.¹⁰⁴

De gränsdragningsproblem som kan uppstå är primärt angränsande mot företagshälsovård och mot området motion och friskvård. Den väsentliga skillnaden mellan företagshälsovård och fri offentligt finansierad hälso- och sjukvård är att den sistnämnda skall förmånsbeskattas till skillnad från företagshälsovård som är skattefri.¹⁰⁵ Företagshälsovård definieras inte i lagtexten, men enligt förarbeten är det meningen att arbetsmiljö och rehabiliteringslagstiftningens definitioner skall gälla. I propositionen anförs att företagshälsovården är organisations och gruppinriktad och inslaget av individuellt inriktad vård är begränsat.¹⁰⁶ Det är dock svårt att med allmänt hållna beskrivningar fastställa om en åtgärd hör till företagshälsovård eller till hälso- och sjukvård.

Rehabilitering är såväl som företagshälsovård inte definierat i lagtexten utan den enda begränsningen som lagtexten anger är att den skattskyldige skall visa att åtgärderna syftar till att han skall kunna fortsätta sitt förvärvsarbete. I förarbeten nämns att syftet med rehabilitering inte skall vara att bota sjukdomen utan att förbättra eller motverka en försämring av sjukdomen. Avsikten torde vara att öka arbetsförmågan och exempel som nämns i förarbeten är behandling hos sjukgymnast, ryggräning, rörelseträning, talträning, sjuklig övervikt. Tenderar åtgärderna att bota och vårda snarare än att förbättra och förebygga torde insatserna bli kategoriserade som sjukvård istället för rehabilitering.¹⁰⁷

Gränsen mellan motion och friskvård torde vara något enklare att dra, eftersom det i flertalet fall är fråga om en fysisk aktivitet som tydligt har ett förebyggande inslag. Motion utges oftast i form av motionskort eller motsvarande, med tydliga inslag av fysiska aktiviteter. En klar definition av friskvård är däremot mer diffust, eftersom exempelvis massage av nacke och muskler inte räknas som friskvård utan snarare avgränsar till rehabilitering. Kostrådgivning, stresshantering och rökavvänjning är exempel på typiska aktiviteter som är att betrakta som friskvård och torde inte kunna förväxlas med sjukvård eller rehabilitering.¹⁰⁸

---

¹⁰⁴ RÅ1986 not. 935.

¹⁰⁵ Bækkevold, Arne, *Beskattning av sjukvårdsförmåner, personalrabatter, arbetsredskap m.m.*, s. 261.

¹⁰⁶ Ibid. s. 262.

¹⁰⁷ Prop. 1994/95:182 s. 29.

¹⁰⁸ Lundén & Nygren, *Förmånsbeskattning*, s. 254.

4.3.5 Särskilda undantag – specifika situationer

Förmån i form av utbildning eller annan åtgärd som är av väsentlig betydelse för att den skattskyldige skall få möjlighet att fortsätta förvärvsarbetet torde inte bli föremål för beskattning.

Huvudregeln är att utbildningar erhållna från arbetsgivaren är skattepliktiga och torde beskattas som lön. Fortbildningar är dock undantagna från skatteplikt samt utbildningsförmåner vid personalavveckling. Detta avsnitt skall gå in närmare på det föregående nämnda undantaget, närmare bestämt skattefrihet vid utbildning och andra åtgärder vid personalavveckling.

Åtgärderna utgörs ofta av utbildning eller rådgivning av en konsult och formen av utbildningen omfattas av undantagsregeln. Regeln uttrycker att den som riskerar att bli arbetslös på grund av olika former av personalavveckling i arbetsgivarens verksamhet, skall inte beskattas för förmån i form av fri utbildning eller annan åtgärd som har väsentlig betydelse för att den skattskyldige skall kunna förvärvsarbeta.¹⁰⁹ Den skattskyldige måste emellertid visa att det föreligger en personalavvecklings eller omstruktureringsituation. En förmån skall inte beskattas om den skattskyldige visar att arbetsgivaren underrättat en arbetstagarorganisation om att uppsägningar kan inträffa. Skattefriheten inträder vid den tidpunkt då åtgärden inplaneras, enligt förarbeten framgår dock att den skattskyldige har bevisbördan, vilket dock inte går att utröna av lagtexten. Huvudregeln är i allmänhet att fiskus har bevisbördan i skattemål.¹¹⁰

Aktuella åtgärder av det här slaget påbörjas ofta under uppsägningstiden, men kan även initieras efter att anställningen har upphört. I vissa fall kan utbildningen påbörjas efter att anställningen upphört. Åtgärden anses bli omfattad av undantagsregeln även om den avslutas eller påbörjas, efter anställningens upphörande. Det framgår dessutom i förarbeten att regelns tillämpningsområde måste begränsas till åtgärder som kan leda till att den uppsägningshotade får ett nytt arbete. Regeln skall självfallet inte omfatta åtgärder som är att betrakta som förtäckta löneförmåner. Insatserna torde dessutom uppfylla kravet på väsentlig betydelse, dvs. endast omfatta åtgärder som påtagligt ökar den anställdes möjligheter på arbetsmarknaden.

Innebörden av regelsystemet är att utbildning av anställda inom ett område där denne utan svårighet kan erhålla arbete hos en annan arbetsgivare faller utanför regelns tillämpningsområde. Regeln omfattar inte heller situationer där den skattskyldige som har en gedigen utbildning inom ett område med tillfällig arbetsbrist läser ett annat ämne i avvaktan på att arbetsmarknaden ska bli gynnsammare inom dennes område.¹¹¹ Skattefriheten omfattar således inte kurser som kan utveckla den enskilde, men som inte tilltar utsikterna att erhålla ett arbete.

---

¹⁰⁹ 11 kap 17 § IL.

¹¹⁰ Prop. 1995/96:152 s. 40.

¹¹¹ Ibid.

Datakurser och språkkurser av generell karaktär som underlättar för den enskilde att arbeta vidare torde omfattas av regelns tillämpningsområde. Outplacementåtgärder och kontakter med psykologer som inte har ett inslag av sjukvård kan öka den uppsagdes möjligheter att få en anställning medför skattefrihet enligt regeln. Förmåner beträffande utbildning och andra åtgärder är skattefria oavsett kostnadernas storlek eller karaktär om rekvisiten i bestämmelsen är uppfyllda. Sammanfattningsvis omfattar självfallet inte regeln lön eller ersättning för ökade levnadskostnader, men kurskostnader, terminsavgifter, kurslitteratur, arvoden till föredragshållare och konsulter omfattas av regeln.¹¹²

Avdragsrätt för ökade levnadskostnader föreligger för en skattskyldig som åtnjuter skattefri utbildning samtidigt erhålls avdragsrätt beträffande kostnader för hemresor.¹¹³ I ett fall genomförde en skattskyldig en utbildning till talpedagog vid universitet och erhöll därmed utbildningsarvode enligt förordningen om förmåner vid genomgång av utbildning på specialläroplan.¹¹⁴ Den skattskyldige yrkade på avdrag för ökade levnadskostnader och regeringsrätten konstaterade att arvodet utgjorde skattepliktig intäkt. Rätten menade dessutom att genomgången utbildning var oavsett om den var ägnad att medföra högre kompetens att jämföras med fullgörande av tjänsten. Den skattskyldige var därför berättigad till avdrag för merkostnader orsakade av utbildningen.

I ett avgörande från Kammarrätten behandlas frågan om värdet av deltagande i utbildning under pågående anställning skall beskattas som förmån.¹¹⁵ Innebörden är enligt gällande rätt att utbildning som betingas av verksamheten som den skattskyldige är verksam i är skattefri. Kammarrätten har i flera avgöranden ställt frågan på sin spets. I detta fall hade den skattskyldige genomgått en utbildning vid IHM Business School AB innefattande utbildning i marknadsföring på gymnasienivå.¹¹⁶ Utbildningen finansierades av arbetsgivaren som bedömde att den anställde behövde repetera sina kunskaper med hänsyn till samhällsutvecklingen. Enligt anställningsavtalet framgick att den anställde var skyldig att arbeta viss övertid utan att få övertidskompensation för detta. Kammarrätten ansåg bland annat mot bakgrund av att det var oklart om den anställde var skyldig att arbeta kvällstid eller inte och därför ansågs det inte utrett om den aktuella kursen var att jämföras med fullgörande av tjänsten. Den skattskyldige beskattades därför för kursavgiften såsom en skattepliktig förmån. Domen överklagades till Regeringsrätten, men domstolen beslutade att inte meddela prövningstillstånd.

När en utbildning anses som nödvändig för tjänstens fullgörande föreligger rätt till avdrag för utbildningskostnaden. För att bedöma om en utbildning är

---

¹¹² Prop. 1995/96:152 s. 40.

¹¹³ Ibid. s. 42.

¹¹⁴ RÅ 1994 not. 55.

¹¹⁵ Kammarrätten i Jönköping dom 12:e oktober 1993 (mål nr 4799-1990).

¹¹⁶ Ibid.

att betrakta som nödvändig för tjänstens fullgörande har vi rättstillämningen tagits hänsyn till om utbildningen är att betrakta som fortbildning eller grundutbildning. Med fortbildning avses ett löpande vidmakthållande av redan förvärvade kunskaper samt sådana kunskaper som erfordras för att hålla sig à jour med utvecklingen för den aktuella tjänsten. Grundutbildning avser att kvalificera till en högre tjänst. När utbildningen anses vara ett sätt att bibehålla den för tjänsten behövliga kompetensen föreligger rätt till avdrag. Sammanfattningsvis innebär reglerna att avgörande för avdragsrätten är huruvida utbildningen är nödvändig för tjänstens fullgörande.¹¹⁷

I de fall arbetsgivaren har finansierat utbildningen gäller andra principer för att avgöra om skattepliktig förmån föreligger. När förmånen betingas av arbetsgivarens verksamhet förekommer inte en skattepliktig förmån. För att bestämma om utbildningen betingas av verksamheten är utbildningen i sig och vilken nytta denna kan förväntas få för arbetsgivarens verksamhet. Det är innehållet och syftet med deltagandet om bestämmer om tillräcklig nytta erhålls för företaget.¹¹⁸

I ett annat fall kom Kammarrätten till en helt annan slutsats.¹¹⁹ Den skattskyldige genomgick en 2-årig ekonomisk utbildning, även i detta fall vid IHM Business School AB. Utbildningen bekostades av det fåmansaktiebolag som den skattskyldige var delägare och verksam i. Den skattskyldige uppgav att syftet med utbildningen var att till förmån för hans företag förbättra sina kunskaper om ekonomi och produktionsstyrning. Skatteverket ansåg att utbildningen inte var nödvändig för bolagets verksamhet och att den skattskyldige av den anledningen skulle beskattas för utbildningskostnaderna såsom en förmån. Kammarrätten ansåg dock att deltagande i utbildningen måste ha varit till sådan nytta för företaget att kostnaderna för medverkan i utbildningen inte skulle tas upp till beskattning.

Det bör påpekas att tjänsteförhållande mellan parterna saknades, vilket denna uppsats egentligen avser att behandla, men utfallet är dock av intresse mot bakgrund av diskussionen angående det mervärde företag måste erhålla för eventuell skattelättnad. I förarbetena framgår att praxis i fortsättningen bör reglera området.¹²⁰ Vid avsaknaden av en bestämd rättsregel vid utbildning under pågående anställning är ovanstående praxis följaktligen relevant.

Området beskattning av utbildning angränsar till interna kurser och konferenser som kan utgöra relevant utbildning för personalen. Gränsdragningen bör kommenteras, men det uppstår sällan problem eftersom interna kurser och konferenser är tydligt knutna till den aktuella tjänstens fullgörande. Det är oftast beslut som är kopplade till den anställdes

---

¹¹⁷ Kammarrätten i Jönköping dom 12:e oktober 1993 (mål nr 4799-1990).

¹¹⁸ Prop. 1995/96:152 s. 88.

¹¹⁹ Kammarrättens dom i Stockholm dom 4:e mars 1999 (mål nr 5277-1998).

¹²⁰ Ibid.

sysslor som avhandlas på konferenser och att sammankoppla dessa aktiviteter med skattepliktig utbildning är långsökt. Det torde i det skattepliktiga fallet röra sig om frivilliga aktiviteter som utvecklar den anställdes förmågor inom ett helt annat område än vad denne arbetar i, vilket sällan är syftet med en konferens eller intern kurs. Personalutbildning vid konferenser är som regel skattefria och vållar sällan gränsdragningsproblem.¹²¹

Utbildning kan angränsa till friskvård när det rör sig om upplysningar kring livsstilsrelaterade frågor, t.ex. kostrådgivning, information om avslappningsteknik och stresshantering m.m. Åtgärderna har gemensamt till syfte att stärka den anställdes möjligheter att fullgöra arbetet och av den anledningen är det alltid fråga om en skattefri åtgärd och den bör dessutom härledas till området friskvård snarare än kategorin utbildning. Vad som är att betrakta som skattefri utbildning eller rådgivning kan vara svårt att fastställa, men oavsett i vilken kategori åtgärden hänförs till uppstår skattefrihet. Det bör dock tilläggas att om friskvård skall föreligga måste rådgivningen vara riktad till hela personalen, vara av enklare slag samt vara av mindre värde. För att utbildningsinsatsen skall vara skattefri är det som tidigare nämnts utbildningens relevans för tjänsten eller utbildningens duglighet att skapa ett nytt arbete som avgör skatteplikt eller skattefrihet.¹²²

4.4 Utländska pensionsförsäkringar

Pension härledd från försäkringar som huvudsakligen avser ålders-, sjuk eller efterlevandepension skall ej beskattas när dessa har meddelats i en försäkringsrörelse som inte bedrivs från ett fast driftsställe i Sverige. Försäkringen definieras som pensionsförsäkring om den försäkrade var bosatt utomlands när försäkringen tecknades, samtidigt som den skattskyldige fick avdrag, skattereduktion eller motsvarande skattelättnad för premierna utomlands.¹²³ Pensionsförsäkringen skall inte tas upp till den del den skattskyldige inte fått göra avdrag för premier denne har erlagt, eller förmånsbeskattats utan att fått utföra motsvarande avdrag.¹²⁴

Reglerna omfattar försäkringar som tecknas fr.o.m. 1997, men lagstiftningen får även tillämpas på äldre försäkringar fr.o.m. 1998 års taxering, när den skattskyldige så begär.¹²⁵ Försäkringsavtalet skall antingen ha ingåtts när den skattskyldige var bosatt utomlands och försäkringen i landet i fråga varit att anse som en pensionsordning som berättigat till skatteavdrag för premierna. Det kan också vara fråga om en försäkring för

¹²¹ Lundén & Nygren, *Förmånsbeskattning*, s. 277.

¹²² SOU 1999:94 s. 88.

¹²³ IL 58 kap 5§ .

¹²⁴ IL 11kap 43 § 1 st.

¹²⁵ Prop. 1995/96:231 s. 44 f.

vilken arbetsgivare erlagt premier under den försäkrades bosättning, eller förvärvsarbete i utlandet, där denna betalning är sådan att den inte kan anses som skattepliktig förmån enligt beskattningsreglerna i utlandet.¹²⁶

Ett förhandsbesked behandlar frågan huruvida utbetalningar från utländska pensionsförsäkringar utgör skattepliktig inkomst i Sverige ställs på sin spets. SN överväger att flytta till Sverige. SN har ett antal utländska pensionsförsäkringar och avsättningar har skett enligt olika pensionsplaner för såväl SN som hans arbetsgivare. Avsättningarna har skett under 1970 och 80-talet. Avdrag har medgetts i enlighet med rådande regler för pensionsavsättningar. Därefter har SN i samband med pensioneringen i början av 1990-talet omfördelat medlen till nu aktuella försäkringar. Nämndens resonemang har sin utgångspunkt i 31 § KL artonde stycket där det framgår att livförsäkring som inte utgör pensionsförsäkring är kapitalförsäkring. Nämnden fastslår i detta fall att belopp, som utgått av kapitalförsäkring inte är skattepliktig inkomst enligt 19 § första stycket KL. Enligt skatterättsnämnden utgör inte utbetalningarna från försäkringarna skattepliktig inkomst för SN.

Skatterättsnämnden kommenterar dessutom att enligt 19 § KL finns det undantagsbestämmelser som innebär att en utländsk kapitalförsäkring som tecknats när den försäkrade inte var bosatt i Sverige, men som har varit skattegynnad i bosättningslandet skall anses som en svensk pensionsförsäkring. Nämnden anför att reglerna gäller för försäkringar som tecknats fr.o.m. 1997. När den skattskyldige begär det får dock de nya bestämmelserna tillämpas även på äldre försäkringar. SN har dock inte begärt att bestämmelserna skall tillämpas på de äldre försäkringarna, vilket föranleder att bestämmelserna inte är tillämpliga beträffande de äldre försäkringarna. Skatterättsnämnden anför sammanfattningsvis att när SN är bosatt i Sverige, samtidigt som han får utbetalningar på försäkringarna, medför det att utbetalningarna inte är skattepliktiga.

---

¹²⁶ Larsson, Leif, *Internationella skattefrågor- om livförsäkringar-särskilt de utländska*, Skattenytt, s. 289.

5 Skattepliktiga förmåner

5.1 Inledning

Huvudprincipen är att en förmån som den anställde erhåller på grund av anställning är skattepliktig.¹²⁷ Vissa förmåner av mindre ekonomiskt värde är dock undantagna från beskattning.¹²⁸ Utgångspunkten är att en förmån som arbetsgivaren lämnar betraktas som en ersättning för utfört arbete, trots att förmånen inte utges i form av kontanta medel. Troligtvis gör den anställde en inbesparing i sina personliga levnadskostnader genom att erhålla förmånen, vilket enligt huvudregeln föranleder beskattning för förmånens marknadsvärde.¹²⁹ Flertalet av de skattepliktiga förmånerna skall värderas till marknadsvärde, dvs. det belopp den anställde skulle ha erlagt för att på egen hand införskaffa förmånen. Marknadsvärdet definieras utifrån det normala priset för varan eller tjänsten. I de fall det föreligger svårigheter att bestämma förmånens marknadsvärde, exempelvis när produkten inte går att uppbära på marknaden, skall ett uppskattat marknadsvärde nyttjas.¹³⁰

För vissa typer av förmåner skall särskilda värderingsregler tillämpas, exempelvis vid värdering av bilförmånen där schabloner brukas. Vid mer komplicerade frågor beträffande värdering kan även priset som betalas på orten för förmånen användas.

Nedan följer en redogörelse för varje enskild skattepliktig förmån.

5.2 Bilförmån

Värdet av bilförmåner exklusive drivmedel skall för ett kalenderår beräknas till summan av 0,3 prisbasbelopp, ett ränterelaterat belopp och ett prisrelaterat belopp.¹³¹

Det ränterelaterade beloppet skall beräknas till 75 procent av statslåneräntan vid utgången av november andra året före taxeringsåret multiplicerat med bilmodellens nybilspris.¹³² Beräkningen av det prisrelaterade beloppet skall göras till 9 procent av bilmodellens nybilspris om detta uppgår till högst 7.5

---

¹²⁷ 11kap 1 § IL.

¹²⁸ Lodin m.fl., *Inkomstskatt-en lärobok och handbok i skatterätt*, s.111.

¹²⁹ Lundén & Nygren, *Förmånsbeskattning*, s. 25.

¹³⁰ Ibid. s. 26.

¹³¹ 61 kap. 5 § 1 st IL.

¹³² 61 kap. 5 § 2 st IL.

prisbasbelopp. När bilmodellens nybilspris är högre skall det prisrelaterade beloppet beräknas till summan av 9 procent av 7.5 prisbelopp och 20 procent av den del av nybilspriset som överstiger 7.5 prisbasbelopp.¹³³

I förarbetena har diskuterats lämpligheten av att bilförmånen skulle bestämmas efter den faktiska privata körsträckan och inte enligt ovanstående schablon. Remissinstanserna avstyrkte dock förslaget på grund av administrativa svårigheter, och anför att det är principiellt riktigt att förmånsvärdet beräknas på grundval av den faktiska privata körsträckan, dock är det emellertid praktiskt svårt att på ett tillfredsställande sätt fastställa denna. Näringslivets skattedelegation avstyrkte på samma sätt förslaget på grund av administrativa svårigheter och kontrollproblem.¹³⁴ Övriga remissinstanser kritiserade förslaget då det stred mot kravet på förenkling och bilindustrin anförde att om denna typ av förslag genomfördes kunde systemet med förmånsbilar upphöra. Enligt gällande rätt värderas dock bilförmånen med ovan nämnda schablon.¹³⁵

Regeringen menar att den principiella utgångspunkten för beskattning av bilförmån bör vara att förmånen värderas till ett belopp som motsvarar de kostnader den skattskyldige själv skulle ha haft om denne själv svarat för dem. Att helt bygga reglerna om förmånsbeskattning på beräkningar av de faktiska kostnaderna i enskilda fall är emellertid av praktiska skäl inte genomförbart. Det är således nödvändigt med schabloniseringar för att åstadkomma ett hanterbart system.¹³⁶ Den kritik som dock har riktats mot nuvarande regler är dock att de är alltför schabloniserade, men systemet med schabloner har bibehållits av praktiska skäl. Den privata körsträckans längd påverkar normalt inte förmånsvärdet vilket har kritiserats av miljöskäl eftersom reglernas utformning förmodas ha medfört en ökad användning av förmånsbilar.¹³⁷

Förslaget som har sin utgångspunkt i körsträckans längd är dock för svår att kontrollera och kan leda till oriktiga uppgifter och fusk. I förarbetena framgår att metoden med körsträckans längd som utgångspunkt inte skall genomföras. Dagens metod finns därför kvar dock med ökande jämkningmöjligheter för den som har en omfattande tjänstekörning samt slopad förmånsbeskattning, i de fall förmånsbilen används i ringa omfattning.¹³⁸ Med ringa omfattning avses ett fåtal tillfällen per år och en sammanlagd körsträcka om högst 100 mil.¹³⁹ Enligt Skatteverkets anvisningar avses med ett fåtal tillfällen högst tio.¹⁴⁰

När tjänstebilen används för privat körning i mer än ringa omfattning uppkommer bilförmån som värderas till visst belopp. Huruvida det

---

¹³³ 61 kap. 5 § 3 st IL.

¹³⁴ Prop. 1993/94:90 s. 85.

¹³⁵ 61 kap. 5 § IL.

¹³⁶ Prop. 1993/94:90 s. 87.

¹³⁷ Ibid. s. 86.

¹³⁸ Ibid. s. 86.

¹³⁹ Prop. 2002/03:123 s. 17.

¹⁴⁰ RSV S 2001:42.

föreligger särskilda skäl kan värdet av bilförmånen justeras. En grundläggande förutsättning för att justering nedåt torde bli aktuell är att möjligheten för privat körning är begränsad.¹⁴¹ Beskattning av förmånsbilar i allmänhet, dvs. oberoende om det är en tjänstebil eller privatbil torde inte bli beskattad vid ringa användning, förmånsvärdet skall då bestämmas till noll.¹⁴² Förmånsvärdet kan justeras om synnerliga skäl föreligger, vilket blir aktuellt när fordonet används som arbetsredskap eller använts i taxinäring och då körts minst 6 000 mil i verksamheten under kalenderåret. Den privata körningen skall vara begränsad i mer än ringa utsträckning eller att liknande omständigheter kan visas.¹⁴³

Vid bedömande huruvida bilen brukats privat i ringa omfattning, varvid bilförmån inte skall påföras, måste de enskilda omständigheterna i varje enskilt fall beaktas. Vid denna bedömning är bevisfrågorna avgörande, dvs. vem som skall bevisa vad och vilka bevismedel som står till förfogande. Regeringsrätten har fastslagit att dispositionsrätten till att använda arbetsgivares bil privat skall utgöra en stark presumtion för att den också har brukats privat i skattepliktig omfattning.¹⁴⁴ Det räcker dock inte för skatteverket att visa på en presumerad privat användning av bilen för att beskattning eller skattetillägg skall kunna påföras. För att undgå beskattning måste den skattskyldige visa att denne inte har använt bilen privat eller att så endast har skett i ringa omfattning. Det kan annars enligt Regeringsrätten förutses att utredningssvårigheterna i flertalet fall skulle bli oöverstigliga och att förmånsbeskattning därmed skulle utebli även när den typen av beskattning materiellt sett skulle vara befogad.

I och med att bevisprövningen är fri kan den som haft dispositionsrätten till bilen peka på de omständigheter som denne anser bäst visar att bilen inte nyttjats för privat bruk i mer än ringa omfattning. Exempelvis kan körjournaler, biltyper, utrustning, användningssätt, omfattning av den yrkesmässiga körningen vara faktorer som kan avgöra hur bilen har använts.¹⁴⁵

Företrädare för vissa yrkesgrupper som t.ex. handelsresande och resemontörer som har en omfattande tjänstekörning har vidmakthållit att beskattning av en privat körsträcka på 1 500 mil är alltför hög. Detta eftersom det privata nyttjandet blir begränsat när bilen används mycket i tjänsten. Regeringen anser att det därför är motiverat att förändra beskattningen för denna grupp med syftet att erhålla bättre överstämmelse mellan den faktiska privata körsträckan och förmånsvärdet.¹⁴⁶ En särskild jämningsgrund blev förslaget för det fall bilen har karaktär av arbetsredskap eller när körningen är mycket omfattande. Med bil som har karaktär av arbetsredskap bör avses att bilen i väsentlig mån är inredd eller

---

¹⁴¹ Prop. 2002/03:123 s. 17.

¹⁴² 61 kap. 11 § 2 st IL.

¹⁴³ 61 kap. 19 § IL.

¹⁴⁴ RÅ 2002 ref. 31.

¹⁴⁵ RÅ 2001 ref. 22.

¹⁴⁶ Prop. 1993/94:90 s. 93.

anpassad för annat än persontransporter t.ex. installations eller transportbilar. Utrustningen begränsar därmed det privata utnyttjandet av bilen.¹⁴⁷ Regeringsrätten har i praxis tagit sikte på huruvida utrustning är att betrakta som permanent samt om det är skäligt att den skattskyldige torde montera ur utrustningen för att jämkning skall kunna ske.¹⁴⁸

I ett fall var servicebilarna inom Canon Svenska AB anpassade och inredda som arbetsredskap, vilket försvårade persontransport samtidigt som den last som förvarades i bilarna var av sådan stadigvarande omfattning att transport av personer försvårades. Lasten upptog hela lastutrymmet samt stora delar av baksätet och ansågs därför så skrymmande att den fick anses utgöra fast inredning. Regeringsrätten fann därför att verktyg och arbetsredskap som normalt medfördes i bilarna vara så omfattande och så tidsödande att lasta i och ur att synnerliga skäl för jämkning ansågs föreligga. Jämknings fastställdes till 70 procent av fullt förmånsvärde.¹⁴⁹

En annan grund för nedsättning kan vara att bilen använts i taxinäring samtidigt som den där körts 6000 mil och att dispositionen för privat körning varit ringa. Andra liknande omständigheter kan också leda till en nedsättning är att bilen huvudsakligen använts i tjänsten och att den privata körsträckan varit mycket begränsad i förhållande till den totala körsträckan utan att för den skull ringa användning anses föreligga.¹⁵⁰

Remissinstanserna har dock pekat på problem vid gränsdragning av vad som är en servicebil eller en familjebil. Servicebilar utgör endast exempel på bilar som används som arbetsredskap, därtill kommer att lätta lastbilar och skåpbilar också kan vara arbetsredskap, men även vanliga familjebilar. Flera remissinstanser anser att nuvarande system inte ger en tillräckligt stor möjlighet att göra undantag, men en specialregel beträffande installations och distributionsbilar vad gäller förmånsbeskattning torde inte genomföras utan förhållandet regleras med en jämkningsregel.¹⁵¹

Jämkningsregeln är tillämplig när den skattskyldige kört minst 3 000 mil. I sådana fall skall förmånsvärdet sättas ned till 75 procent av det aktuella förmånsvärdet. Har den skattskyldige endast haft förmånen en del av året skall värdet sättas ned med en tolfedel för varje hel kalendermånad som denne inte haft förmånen.¹⁵²

Det faktum att de anställda skulle ha varit ensamstående eller inte haft egen bil är enligt Regeringsrätten inte tillräckliga för att inte bevilja jämkning. Förutsättningarna för jämkning av förmånsvärdet är primärt inte antalet mil i tjänsten. Det grundläggande är att antalet mil skall begränsa att använda bilen privat, dvs. det skall förekomma ett hinder för nyttjandet av

---

¹⁴⁷ Prop. 1993/94:90 s. 93.

¹⁴⁸ RÅ 2000 ref. 43.

¹⁴⁹ RÅ 2001 not. 14.

¹⁵⁰ Prop. 2002/03:123 s. 17.

¹⁵¹ 61 kap. 9 § 1st, 1 st IL.

¹⁵² 61 kap. 9 § 1st, 2 st IL.

förmånsbilen för ordinära privata resor för förmånshavaren och dennes familj. Huruvida ovanstående förutsättningar föreligger avgör i vilken omfattning förmånsvärdet kan jämkas.¹⁵³

I vissa fall ingår förmån av drivmedel för förmånsbilen och vid dessa fall skall denna förmån beräknas till marknadsvärdet multiplicerat med 1.2 av den mängd drivmedel som förbrukats för förmånsbilens totala körsträcka. Om den skattskyldige däremot visar att den mängd drivmedel som han har förbrukat vid privat körning är lägre, torde marknadsvärdet för drivmedelsförmånen sättas ned i motsvarande mån.¹⁵⁴ Vid de fall den skattskyldige lämnar ersättning för bilförmånen skall förmånsvärdet enligt gällande schablon minskas med vad denne har erlagt.¹⁵⁵

Bilförmånsvärdet beräknades länge enligt regler med utgångspunkt i värdet för senaste årsmodellen, men regelsystemet har kritiserats eftersom en prisstegring kan framkalla effekten att förmånsvärdet blir högre för en förmånsbil det tredje året än för en motsvarande ny bil. I förarbeten föreslogs istället ett övergående till nybilspriset för årsmodellen vid värdering, vilket utgör dagens modell.¹⁵⁶

Beträffande bilar som är sex år eller äldre är det i flertalet fall svårt att få fram en uppgift om nybilspriset för den aktuella årsmodellen. Av den anledningen torde en schabloniserad metod vara lämpligast.¹⁵⁷ För bilar som är sex år eller äldre skall nybilspriset bestämmas till det högsta av det verkliga nybilspriset och anskaffningsutgiften för extrautrustning samtidigt som fyra prisbasbelopp skall tilläggas till detta värde, dvs. det verkliga nybilspriset.¹⁵⁸ Den här typen av bilar brukar kallas 6-års bilar och kan ge något lindrigare beskattning i varje enskilt fall, eftersom förmånsvärdet kan bli lägre än motsvarande ny bil.

Beträffande extrautrustning skall anskaffningsutgiften för denna läggas till nybilspriset.¹⁵⁹

Viss utrustning ingår inte i begreppet extrautrustning utan betraktas som fristående utrustning. Det gäller dels mobiltelefoner eller kommunikationsradio, vinschar, kranar som anskaffats för tjänstebruk. Anordningar som betingas av sjukdom eller handikapp hos den skattskyldige skall inte heller anses som sådan extrautrustning som kan påverka förmånsvärdet. Utrustning som bilar generellt inte utrustas med ingår därmed inte i begreppet extrautrustning och denna utrustning undantas alltid.¹⁶⁰

---

¹⁵³ RÅ 1996 ref. 30.

¹⁵⁴ 61 kap. 10 § IL.

¹⁵⁵ 61 kap. 11 § IL.

¹⁵⁶ Prop. 1993/94:90 s. 87.

¹⁵⁷ Ibid. s. 88.

¹⁵⁸ 61 kap. 7 § IL.

¹⁵⁹ 61 kap. 8 § IL.

¹⁶⁰ Prop. 1993/94:90 s. 89.

När en bil är utrustad med teknik för drift helt eller delvis med elektricitet eller med andra miljöanpassade drivmedel än bensen och dieselloja och

bilens nybilspris därför är högre än nybilspriset för en jämförbar bil, utan så beskaffad teknik torde justering av förmånsvärdet föreligga.¹⁶¹

Förmånsvärdet skall justeras nedåt till en nivå som motsvarar förmånsvärdet för den jämförbara bilen.¹⁶² Arbetet med att introducera bilar som körs med miljövänligare drivmedel än dieselloja och bensen har tilltagit under de senaste åren, vilket föranlett ovanstående regel.

Högt ställda miljökrav medför oftast att kostnaden för biltillverkaren ökar, varför försäljningspriset för dessa bilar blir högre. Föregående nämnda regelsystem har till syfte att skapa neutralitet mellan förmånsvärdet för en traditionell bilmodell kontra miljöbilen. I vissa fall ingår bilen i en större grupp av bilar som deltar i ett test eller liknande för utprovning av en ny eller förbättrad miljö eller säkerhetsteknik, vilket medför jämkning.¹⁶³ I förarbeten efterlyses dock inte bara jämkning för miljöbilar utan incitament i skattesystemet i syfte att nå positiva miljöeffekter. Regler där justeringen torde göras i större omfattning har instiftas beträffande bilar drivna med el. I detta fall kan förmånsvärdet sättas ned till 60 procent av förmånsvärdet för den jämförbara bilen. Är bilen utrustad med teknik för drift med alkohol eller med annan gas eller gasol torde nedsättning med 80 procent av förmånsvärdet för den jämförbara bilen utgå.¹⁶⁴

---

¹⁶¹ 61 kap. 19a § II.

¹⁶² 61 kap. 19a § II.

¹⁶³ Prop 1999/00:6 s. 42.

¹⁶⁴ 61 kap. 19a § 2 st. II.

5.3 Bostadsförmåner

Bestämmelserna beträffande värdering av bostadsförmån vid inkomsttaxeringen har i stort sett varit oförändrade sedan tillkomsten av kommunalskattelagens tillkomst 1928. Det är fortfarande hyresvärdet av bostaden som skall tas upp som intäkt..

Förmånsbeskattning har ur ett allmänt perspektiv sin utgångspunkt i ett erhållande på grund av tjänst. Det torde föreligga ett anställningsförhållande för att skatteplikt skall aktualiseras.¹⁶⁵

Av denna anledning kan undantagssituationer uppkomma för skatteplikt när förmånen utges av någon annan än arbetsgivaren. I ett fall hade en stiftelse som bildats genom donation av en enskild person till syfte att främja välfärd åt anställda vid en länsstyrelse. Den anställda hade mot ett vederlag under marknadspris fått hyra en semesterbostad av stiftelsen. Bostadsförmånen har inte ansetts som skattepliktig i egenskap av anställningsinkomst eller som ersättning för prestation i annan inkomstgivande verksamhet. Stiftelsen har inte erhållit några medel från länsstyrelsen och stiftelsen är i sin verksamhet helt självständig i förhållande till länsstyrelsen, vilket innebär att det inte föreligger ett samband mellan arbetsgivaren och stiftelsen som krävs för beskattning.¹⁶⁶ Sambandet mellan den som ger ut förmånen och arbetsgivaren måste vara starkt för att skatteplikt skall kunna uppstå.¹⁶⁷

Enligt praxis måste det finnas en ekonomisk intressegemenskap mellan den som ger ut förmånen och arbetsgivaren, vilket föranleder att förmånen kan härledas från arbetsgivaren.¹⁶⁸

Ändamålet med bostaden bör påverka värdet, vilket innebär att om bostaden används som permanentbostad bör jämförelse naturligtvis göras med hyresmarkanden för permanentbostäder och är det en fritidsbostad bör hyresvärdet för fritidsbostäder användas som jämförelse. Om det står klart att en permanentbostad endast används som fritidsbostad, eller att en fritidsbostad används som permanentbostad bör detta kunna beaktas.

Däremot påverkas inte värdet för att det rör sig om en bostad i villa. Inte heller är det klart att tillgången till trädgård torde höja värdet av bostaden. Tillgång till trädgård påverkar ofta trivselsvärdet och därmed hyresvärdet. Regeringen anför dock att ett särskilt tillägg inte bör göras till hyresvärdet enbart på grund av tillgång till en normal villaträdgård. Värdet av t.ex. tennisbana, swimmingpool eller liknande anläggningar i närheten av bostaden kommer att avspeglade sig i att hyresvärdet för bostaden är något högre än motsvarande bostad utan tillgång till dessa faciliteter. Av denna anledning torde ej något särskilt värde för sådana bekvämligheter åsättas.¹⁶⁹

---

¹⁶⁵ 11 kap. 1§ IL.

¹⁶⁶ RÅ 1999 ref. 41.

¹⁶⁷ RÅ 1976 ref. 131.

¹⁶⁸ RÅ 1997 ref. 1.

¹⁶⁹ Prop. 1996/97: 173 s. 40.

Även framräknade kvadratmeterpriser avseende hyreslägenheter bör fungera som utgångspunkt vid värdering av bostad i villa. Värdet kan dock behöva justeras på grund av olika omständigheter såsom läge och standard i det enskilda fallet.¹⁷⁰ Fritt eller delvis fritt garage ingår inte i bostadsförmånen, vilket förklaras av att det i hyran för hyreslägenhet normalt inte ingår i priset, samma princip gäller när bostaden är inrymd i en villa.¹⁷¹ Förmån av fritt garage skall istället värderas till marknadsvärdet enligt de allmänna reglerna om värdering av naturaförmåner.¹⁷²

Beträffande värdering av förmån av bostad i hyresfastighet framgår det av Skatteverkets rekommendationer att förmånen torde beräknas med ledning av hyrorna för likvärdiga lägenheter i samma hus. Förutsättningen är dock att hyrorna kan betraktas som marknadsmässiga. När ett marknadsmässigt värde inte kan bestämmas bör värderingen ske med utgångspunkt i hyresnivån i de allmännyttiga bostadsföretagen.¹⁷³

När det gäller tjänstebostäder som med hänsyn till representationsskyldigheter är större än vad som skäligen kan anses erforderligt för en person och dennes behov skall som förmånsvärde upptas ett värde som motsvarar värdet för en representationsbostad.¹⁷⁴ Skatteverket anser att justering av värdet på grund av representation i bostaden inte bör avse andra fall än när bostaden är anpassad till mer omfattande representation och att sådan faktiskt utövas i annan ordning än intern representation. Justeringen kommer endast ifråga när tjänstebostadens storlek inte står i jämgodhet med den relativa lönenivån för tjänsten och i den grad den skattskyldige är skyldig att bo där.¹⁷⁵

Det finns dock en hel del undantag när bostadsförmån inte är skattepliktig. Intäkter av fri bostad, bostadskostandsersättning eller däremot svarande förmån förutom i Sverige stationerad personal vid utrikesförvaltningen eller i svensk biståndsverksamhet torde inte tas upp till beskattning

En tjänst kan vara förenad med en tjänstebostad exempelvis en landshövding eller biskop har rätt till fri bostad med uppvärmning och elektrisk ström. Inom näringslivet förekommer tjänstebostäder för t.ex. personer i ledande befattningar.¹⁷⁶

Ett ytterligare exempel på förmåner som inte skall tas upp är Statsministerns förmån av tjänstebostad under förutsättning att statsministern till sin privata disposition har en annan bostad som är anpassad för permanentboende.¹⁷⁷ Enligt förarbeten är skattefriheten dessutom beroende på om bostaden i

---

¹⁷⁰ Prop. 1996/97: 173 s. 40.

¹⁷¹ Ibid. s. 41.

¹⁷² Ibid. s. 41.

¹⁷³ RSV S 1996: 36.

¹⁷⁴ Prop. 1996/97: 173 s. 43.

¹⁷⁵ Prop. 1994/95:182 s. 40.

¹⁷⁶ Ibid. s. 34.

¹⁷⁷ 11 kap. 10 § IL.

tillräcklig omfattning är förenad med tjänsten, vilket innebär att tjänstebostaden inte skall kunna ersätta den privata bostaden.¹⁷⁸

Skatteplikt föreligger inte heller för förmån av fri bostad som anvisats av Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (SIPRI) till en forskare vid SIPRI som är utländsk medborgare och som inte är bosatt i Sverige. Naturaförmåner som tillkommer totalförsvarspliktiga är skattefria, vilket även gäller för vissa personalgrupper som avlönas enligt de totalförsvarspliktiga gällande grunderna. När dessa kategorier skattskyldiga i sin tjänstgöring åtnjuter bostadsförmån är det fråga om en skattefri förmån.¹⁷⁹

Jämkning av bostadsförmånsvärde kan endast ske i begränsad omfattning enligt följande. I fråga om praktikanter, lärlingar, elever vid sjuksköterskeskolor och liknande förkommer att vederbörande under utbildningstiden åtnjuter naturaförmåner så som exempelvis fri kost och fri bostad. Värdet av dessa förmåner kan jämkas och upptas till ett lägre belopp som med kostnadsersättningen storlek och övriga förhållanden framstår som skälig.¹⁸⁰

Förmån av fri eller delvis fri semesterbostad skall alltid värderas till marknadsvärdet. Med semesterbostad avses bostadslägenhet som för innehavaren av förmånen utgör semesterbostad, dvs. bostad som används av denne för semester eller fritidsändamål. Skatteverket har dock utfärdat rekommendationer som innebär att om det saknas hyresmarknad, eller det i övrigt föreligger svårigheter att göra en objektiv beräkning av värdet med utgångspunkt i marknadsvärdet, torde fri semesterbostad värderas till i rekommendationen angivna belopp.¹⁸¹

Beträffande fritidsbostäder är det enligt Regeringsrätten dispositionsrätten till bostaden som föranleder skatteplikten, vilket skiljer sig från exempelvis bilförmånen där det faktiska åtnjutandet av förmånen konstituerar skatteplikten.¹⁸² Det finns inte krav på att förmånen skall ha nyttjats i viss omfattning, utan förmån föreligger oavsett i vilken grad bostaden har nyttjats. Värdet beräknas därför på grundval av dispositionsrätten, men den skattskyldige kan i vissa fall göra sannolikt att dispositionen har varit inskränkt i något avseende exempelvis att bostaden har varit uthyrd eller liknande. Detta gör det möjligt att sätta ned förmånsvärdet i relation till inskränkningen.¹⁸³

I ett annat fall angav den skattskyldige att denne inte hade utnyttjat bostaden på en jordbruksfastighet på grund av att skicket var så undermåligt att

---

¹⁷⁸ Prop. 1996/97: 173 s. 32.

¹⁷⁹ Ibid.

¹⁸⁰ Ibid. s. 33.

¹⁸¹ RSV S 1996:36.

¹⁸² RÅ 2001 ref. 22.

¹⁸³ RÅ 2002 ref. 53.

bostaden inte rimligen kunde nyttjas.¹⁸⁴ Den skattskyldige angav vidare att denne inte kunde begagna bostaden på grund av ålder och sjukdom. Fastighetstaxeringsmyndigheterna har förvisso nedsatt bostadens värde på grund av det eftersatta underhållet, vilket medfört ett väsentligt lägre bostadsförmånsvärde. Regeringsrätten anser att ett lägre värde för att bostaden inte är bebodig är skäligt, men att den skattskyldige på grund av sjukdom inte själv har kunnat utnyttja bostaden medför inte enligt Regeringsrätten att den skattskyldige kan undgå att beskattas för värdet av denna. Dispositionsrätten blir återigen avgörande för skattefrågan.

Mot bakgrund av relationsförändringen mellan kyrkan och staten har flera utredningar utrett frågan om beskattning av bostadsförmåner för kyrkans personal och prästernas bostadsförmåner. Före den 1 januari 1988 gällde att pastoraten var skyldiga att tillhandahålla tjänstebostad för ordinarie församlingspräster om regeringen bestämde det. Prästen hade rätt och skyldighet att behålla tjänstebostaden så länge prästen hade kvar sin tjänst. Kostnaderna för en tjänstebostad åt en kyrkoherde eller komminister betalas av pastoratet. Enligt gällande rätt finns inte särskilda skatteregler för bostäder som upplåts till kyrkans personal, utan de allmänna bestämmelserna om bostadsförmån gäller.¹⁸⁵

I vissa fall kan den kyrkoanställda sörja för ett utrymme i dennes privata bostad för pastoratets räkning och uppbära ersättning för hyran. Det kan exempelvis röra sig om ett arbetsutrymme som har tagits i anspråk för pastoratets räkning. Oavsett om utrymmena har avskiljts från bostaden i övrigt och oberoende av om de har nyttjats för andra ändamål, kan vid ett sådant förhållande ersättning för upplåtelsen inte anses vara annat än hyra. Hyran skall med hänsyn till bostadens typ och beloppets storlek inte tas upp till beskattning.¹⁸⁶

Kyrkoherdar eller komministrar som har anvisats tjänstebostad skall betala hyra till pastoratet. Stiftets egendomsnämnd fastställer hyran och hyrans storlek beräknas utifrån bruksvärdet. Dock tas hänsyn till de särskilda förhållanden som betingas av bostadens karaktär av tjänstebostad.

Det faktum att präster erlägger hyra för sina bostäder betyder för den skull inte att det har uppkommit en skattepliktig bostadsförmån.¹⁸⁷ I likhet med andra arbetstagare som har tjänstebostad har i princip en skattepliktig förmån uppkommit om hyran understiger bostadens hyresvärde. Till den del bostaden måste nyttjas för exempelvis representation eller församlingsverksamhet och på grund av detta är större än en normal bostad för den skattskyldige, torde förmånsvärdet inte bestämmas till ett högre värde än vad som motsvarar en normal bostad för den skattskyldige.¹⁸⁸

---

¹⁸⁴ RÅ 1987 ref.173.

¹⁸⁵ Prop. 1996/97: 173 s. 33.

¹⁸⁶ RÅ 1989 not. 308.

¹⁸⁷ Prop. 1996/97: 173 s. 34.

¹⁸⁸ Ibid. s. 35.

De gränsdragningsproblem som kan uppstå beträffande bostadsförmåner är framförallt bestämmningar till underkategorier rörande den allmänna definitionen av bostadsförmån. En byggnad definieras utifrån ändamålet, vilket därmed påverkar vilken förmånskategori den ska härledas till. Bostaden kan som bekant antingen vara en permanentbostad, semesterbostad, tjänstebostad, eller representationsbostad. Gränsdragningen är inte enbart viktig vid avgörande om skatteplikt föreligger, utan värderingen påverkas jämväl utifrån vilken kategori förmånen kan hänföras till.

Disponeras en sommarstuga av en individ måste denne kunna visa att bostaden används mellan exempelvis maj eller september för att det rimligen skall kunna anses vara en sommarbostad. Det åligger den skattskyldige att visa att bostaden används i mer eller mindre omfattande grad för att det skall föreligga permanentbostad eller en annan kategori. Det finns en omvänd bevisbörda, vilket innebär att den skattskyldige måste motbevisa de faktiska omständigheterna om skatteplikt inte skall aktualiseras.¹⁸⁹ Gränsdragningen är viktig eftersom semesterbostaden skall värderas till marknadsvärdet tillskillnad från permanentbostaden, som i normalfallet värderas till hyrespriset på orten. Skatteeffekterna kan naturligtvis bli annorlunda beroende på om det är fråga om en semesterbostad eller permanentbostad.¹⁹⁰

När en vanlig villa eller normal lägenhet avviker storleksmässigt eller med hänsyn till exklusivitet kan det röra sig om en representationsbostad. Det är en viktig gränsdragnings eftersom hyresvärdet kan sättas ned med hänsyn till den skattskyldiges representationsplikt. Storleken och ändamålet med bostaden får vara vägledande vid bedömning om representationsbostad föreligger, men även vad bostaden är avsedd för bör beaktas.¹⁹¹ Den anställdes position i företaget är därtill avgörande för att bestämma om det är en representationsbostad.¹⁹²

Tjänstebostaden avgränsas mot de andra kategorierna av bostadsförmåner genom att lägenheten kan användas av andra anställda, eller att den är placerad på en annan ort än den skattskyldiges har sin familj.¹⁹³ Värderingen för en normal tjänstebostad skall genomföras med utgångspunkt i hyresvärdet på orten.¹⁹⁴ Även i fall där tjänstebostaden är större än vad den skattskyldige och hans familj behöver skall värdet beräknas som en normal bostad. Värderingen godtas dock endast när bostadens storlek beror på den skattskyldiges representationsskyldighet, eller när den större bostaden beror på tjänstens omfattning.¹⁹⁵

---

¹⁸⁹ RÅ 2001 ref. 22.

¹⁹⁰ Prop. 1993/94: 90 s. 45.

¹⁹¹ Prop. 1996/97: 173 s. 42.

¹⁹² Ibid. s. 42.

¹⁹³ Ibid. s. 38.

¹⁹⁴ Ibid. s. 42.

¹⁹⁵ 61 kap. 20 § IL.

5.4 Kostförmån

Kostförmån för en heldag skall beräknas till ett belopp (beloppet skall vara avrundat till närmaste femtal kronor) som motsvarar 250 procent av genomsnittspriset i Sverige för en normal lunch. Förmånsvärdet för lunch eller middag är 40 procent av värdet för kostförmån för en hel dag. Förmån för frukost är 20 procent av värdet för kostförmån motsvarande en hel dag.¹⁹⁶ Syftet med den ovan nämnda avrundningsbestämmelsen, såsom det har givits uttryck för i förarbetena, är att undvika att ett förmånsvärde med öretal uppkommer.¹⁹⁷ Därigenom minskas det administrativa arbetet för skatteverket.¹⁹⁸ Beträffande måltidskuponger vilkas värde anges på kupongen har förmånsvärdet ansetts utgöra skillnaden mellan markandsvärdet av kupongerna och vad den anställde har erlagt till arbetsgivaren.¹⁹⁹

Vid de fall arbetsgivaren bidrar till kostnaderna och den anställde har en kostnad för en måltid som är lägre än det belopp som motsvarar förmånsvärdet enligt föregående schablon, skall förmånen behandlas som en kostförmån med ett värde som motsvarar mellanskillnaden.²⁰⁰

Regeringsrätten har fastställt att principiellt sett måste förmån föreligga om det pris som den skattskyldiga får betala understiger vad företagets kunder normalt får erlägga. Lagstiftningen bygger på den principen att förmån av fri kost skall beskattas om arbetsgivaren helt bär kostnaderna för de anställdas måltider eller subventionerar dessa. I de fall arbetsgivaren tar ut en produktionskostnad, vilket innebär att denne avböjer från att ta ut ett vinstpålägg måste arbetsgivaren anses ha subventionerat måltiderna. Vid dessa situationer har en skattepliktig förmån uppkommit, dock kan avsteg från normal schablon värdering göras när maten har karaktären snabbmat, vilket innebär att maten inte kan hänföras till lunch, middag eller frukost. Föreligger kategorin snabbmat anses inte måltiderna utgöra lunchmåltider av normal beskaffenhet och jämkning kan aktualiseras.²⁰¹

I vissa fall kan tyckas att jämkning av förmånsvärdet är rimligt när måltiderna intas i tjänsten på ett ungdomshem eller en skola, eller liknade arbetsplats. Motivet har enligt Skatteverkets föreskrifter varit att det funnits olägenheter att inta maten tillsammans med barnen. Måltiderna har ansetts innehålla ett pedagogiskt inslag, vilket inneburit att de anställda har haft en tillsynsskyldighet. Regeringsrätten har i praxis inte godtagit ett sådant resonemang. Det har heller inte varit möjligt att undgå beskattning eller

---

¹⁹⁶ 61 kap. 3 § 1st IL.

¹⁹⁷ SOU 1999: 94 s 96.

¹⁹⁸ Prop. 2002/03:123 s. 16.

¹⁹⁹ RÅ 1992 ref.11.

²⁰⁰ 61 kap. 3 § 2st IL.

²⁰¹ RÅ 2002 ref. 10.

erhålla nedsättning, eftersom den anställde har lagat maten själv.²⁰² Det råder emellertid fortfarande osäkerhet kring rättsläget, vilket följande ger uttryck för. Två makar drev ett familjehem för vård eller boende för barn och ungdomar. Måltiderna intogs av båda makarna som ett led i arbetet och innefattade ett pedagogiskt moment vilket innebar att värdet av förmånerna skulle sättas ned till hälften enligt jämkningsregeln.²⁰³

Makarna hade som skäl till sitt yrkande om jämkning anfört att måltiderna har haft ett betydande inslag av vård och dessutom innefattat ett pedagogiskt moment. Förmånen har heller inte avsett färdiga måltider utan endast inköp av livsmedel. Grunden för den rekommenderade skattefriheten i detta fall torde vara att tjänstgöringsmomentet ansetts så dominerande att måltiden antas förlora sitt värde som vila och rekreation. Makarnas situation har enligt Regeringsrätten dock varit en annan, eftersom måltiderna i makarnas fall har intagits i det egna hemmet med friheten att bestämma över tider och val av kost. Vad makarna anfört angående arbetsuppgifter och vård i hemmet medför emellertid stöd för uppfattningen att inslagen av vård och de pedagogiska momenten borde anses som betydande. Mot bakgrund av ovanstående skäl ansåg dock inte Regeringsrätten att motiv föreligger för jämkning, om man värderar grunderna individuellt. De grunder som åberopades var dels inslaget av vård, det pedagogiska momentet och att maten inte var färdig, ansågs inte utgöra synnerliga skäl. Rekvisitet synnerliga skäl var dock uppfyllt vid en helhetsbedömning av makarnas situation.²⁰⁴ Domstolen ansåg emellertid att sammantaget får de åberopade grunderna anses innefatta sådana synnerliga skäl, att jämkning av värdet nedåt kan utföras. Regeringsrätten fann att makarnas förmån av fri kost skäligen kunde bestämmas till 50 procent av det enligt schablon beräknade värdet.

Huvudregeln är enligt ovanstående att kostförmåner torde beskattas enligt schablon, men regeln följs av vissa undantag. Förmån av kost på allmänna transportmedel vid tjänsteresa och frukost på hotell eller liknade i samband med övernattning under tjänsteresa skall inte beskattas. Detta under förutsättning att kosten obligatoriskt ingår i priset för transporten eller övernattningen. Förmån av kost vid representation skall inte heller beskattas, men för intern representation gäller endast skattefriheten vid sammankomster som är tillfälliga och kortvariga.²⁰⁵ Ett ytterligare undantag till skatteplikten för kostförmåner bör nämnas, nämligen skattefrihet av försäkring som avser reseskydd under tjänsteresa.²⁰⁶

En viktig princip rörande förmånsbeskattning av kostförmån är att åtnjutandet av förmånen konstituerar skatteplikten. I de fall ett åtnjutande inte ligger för handen kan ytterligare undantag till förmånsbeskattning

---

²⁰² RÅ 1995 not. 425.

²⁰³ 42 § p4 2 st (1928:370) KL.

²⁰⁴ RÅ 1995 ref. 95.

²⁰⁵ 11 kap. 2 § IL.

²⁰⁶ 11 kap. 2 § 2st IL.

uppstå. I besvär yrkade en skattpliktig att denne inte skulle påföras förmånsvärde av fri kost. Till stöd för sin talan anförde den skattskyldige att i anställningsuppställningen erbjuds förvisso fri kost, men den har inte åtnjutits, utan vegetabilisk matsäck har medtagits. Möjligheten till fri kost avseende en måltid per dag är enligt Regeringsrätten inte skäl nog för att förmånsbeskattning skall aktualiseras. I detta fall är det ostridigt att den skattskyldige inte har utnyttjat denna möjlighet. Den anställde var i detta fall vegetarian och arbetsgivaren hade endast möjlighet att erbjuda husmanskost, vilket medförde att rätten till fri kost inte kunde utnyttjas. Förmånsbeskattning utgick inte, eftersom förmånen inte har nyttjats.²⁰⁷

I ett annat fall hyrde arbetsgivaren en lunchautomat som skulle placeras på arbetsplatsen.²⁰⁸ Arbetsgivaren införskaffade de matvaror som skulle lagras i automaten och erlade samma pris som övriga kunder hos leverantören. Påfyllningen sköttes av de anställda och de betalade för valda maträtt. I målet aktualiserades frågan om förfarandet innebar att arbetsgivaren bidrog till en subventionerad måltid, eftersom priset kom att understiga genomsnittspriset för en normal måltid.

Regeringsrätten gjorde bedömningen att den skattskyldige förvisso kunde inta en måltid på arbetsplatsen, men de anställda hade likväl kunnat införskaffa måltiden någon annanstans och tillreda denna i arbetsgivarens ugn. Arbetsgivaren ansågs därför inte ha bidragit till måltidskostnaden. Det saknades grund enligt Regeringsrätten att anlägga ett annat betraktelsesätt endast därför att arbetsgivaren har tillhandahållit frysskåp och ugn och införskaffat matvaror till lunchautomaten. Domstolen ansåg vidare att priset som arbetsgivaren erlade till leverantören är detsamma som andra kunder erlägger. Det var därför inte fråga om något underpris. De anställda bör mot bakgrund av detta inte åtnjuta en beskattningsbar förmån. Lunchautomatens förefintlighet får istället anses vara en personalvårdsförmån.

Frukost vid hotellvistelse som ingår i priset, samt kost på allmänna transportmedel är typer av förmåner som är av tillfällig karaktär, vilket inte bör föranleda en sammanblandning med kategorin kostförmån.²⁰⁹ Kostförmånen utgår i regel med en kontinuitet och är en lagad måltid snarare än enklare förfriskningar på transportmedel, eller en hotellfrukost.

Representation är däremot en kategori som är svårare att avgränsa, eftersom förmånen kan omfatta väldigt många situationer. Representation skiljer sig dock mot kostförmånen, eftersom det trots allt rör sig om tillfälliga sammankomster. Ett företag kan som bekant inte representera hur mycket som helst, vilket utgör en tydlig gräns mot kostförmånen där måltider kan serveras hela året. Förmåner upphör att vara representation när vidlyftheten blir alltför stor, representationen måste ske till ett skäligt belopp. Enligt förarbeten framgår att utgifter för representation vid måltider skall uppgå till ett skäligt belopp. Avdrag för måltidsutgifter, lunch, middag

---

²⁰⁷ RÅ 1992 ref.108.

²⁰⁸ RÅ 1992 ref.3.

²⁰⁹ 11 kap. 2 § IL.

och supé medges till maximalt 90 kronor per person, vilket därmed utgör gränsen för vad som anses som skäligt belopp.²¹⁰ Representation är skattefri när förmånen utges i en rimlig omfattning, kostförmånen skall enligt huvudregeln beskattas enligt tidigare nämnda schablon.²¹¹

När förmånen är av enklare slag, exempelvis fruktskål, baguetter och snacks föreligger troligtvis inte kostförmån utan det är snarare fråga om en personalvårdsförmån.²¹² Hamburgare från MC Donalds har enligt praxis ansetts utgöra kostförmån, men nedsättning av värdet har aktualiserats, eftersom det trots allt rör sig om enklare förtäring.²¹³

5.5 Tillfälliga reskostnader

Huvudregeln är att kostnadsersättningar som erhålls på grund av tjänst skall tas upp som intäkt och beskattas, om inte någon av följande undantag är förhållande.²¹⁴ Undantag föreligger när den anställde betalar resekostnader med arbetsgivarens kontokort eller att faktura tillställs arbetsgivaren direkt. Ett utlägg som arbetstagaren utför, exempelvis under tjänsteresa torde betraktas som arbetsgivarens kostnad om den anställde erhåller ersättning av denne mot en verifikation. En förutsättning för att föregående nämnda skatteplikt inte skall inträffa är att arbetsgivarens utgifter inte täcker arbetstagarens personliga levnadskostnader.²¹⁵

Förmån av resa till eller från anställningsintervju är skattefri om resan sträcker sig mellan två platser inom det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.²¹⁶ Principen gäller också ersättning för sådan resa till den del ersättningen inte överstiger utgifterna för resan, samt resor med egen bil när avdragsbeloppet enligt 12 kap. 27 § IL inte överstigs.²¹⁷ Enligt förarbetena är resekostnadsersättning som utgår vid anställningsintervjuer av så speciell karaktär att de av förenklingskäl bör undantas från beskattning till den del de inte överstiger de faktiska kostnaderna oavsett om dessa kostnader är avdragsgilla eller ej.²¹⁸

Förmån av en specifik resa i samband med att den skattskyldige börjar eller slutar en tjänst skall inte tas upp, om andra intäkter som skall tas upp inte

---

²¹⁰ Bet. 1995/96: SkU 20 s. 48.

²¹¹ 61 kap. 3 § 1st IL.

²¹² 11 kap. 12 § IL.

²¹³ RÅ 2002 ref. 10.

²¹⁴ 11 kap. 1 § IL.

²¹⁵ Lodin, m.fl., *Inkomstskatt - en lärobok och handbok i skatterätt*, s.121.

²¹⁶ SOU 1999: 94 s. 57.

²¹⁷ 11 kap. 26 § IL.

²¹⁸ SOU 1999: 94 s. 57.

erhålls på grund av tjänsten, samtidigt som resan har företagits mellan två platser inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.²¹⁹

Reservofficerarnas resor till övningar i olika delar av landet ryms oftast inte inom begreppet inställelseresor utan är av annan karaktär. De har ett löpande anställningsavtal men tjänstgör endast under begränsade perioder. Med hänsyn till arbetets speciella art och reservofficerarnas situation förekommer särskilda skäl som motiverar att införa ett undantag, som innebär att resorna till och från tjänstgöringsorten kommer att betraktas som tjänsteresor och inte som resor till och från arbetet. Detta uppnås genom att man låter bostaden utgöra tjänsteställe.²²⁰

Undantag till beskattning kan uppkomma när arbetsgivaren sörjer för de anställdas resor för att de anställda ska kunna utföra arbetsuppgifter på flera olika platser. I ett fall²²¹ har ledamöter i ett fackförbunds avdelningsstyrelse uppburit ersättning för resor från ordinarie arbetsplats eller bostad till avdelningens kontorslokaler. Vad gäller resorna mellan bostad eller ordinarie arbetsplats och avdelningens kontorslokaler skall följande beaktas. Ledamöterna är att betrakta som uppdragstagare gentemot avdelningen. För att resorna skall anses vara resor mellan bostad och arbete är en förutsättning att kontorslokalerna betraktas som tjänsteställe för ledamöterna. En definition av begreppet tjänsteställe finns enligt Regeringsrätten inte i gällande författningar för vad som kan utgöra underlag för arbetsgivaravgifter, dock ger förordningen om reseförmåner i statliga uppdrag viss ledning.²²² Enligt förordningen är för en uppdragstagare tjänstestället den plats där han kan anses ha sin huvudsakliga sysselsättning. I de fall arbetslokal har anvisats för uppdraget är tjänstestället denna lokal om det inte finns särskilda skäl till något annat.

Kan tjänstestället inte definieras enligt tidigare nämnda principer skall tjänstestället anses vara bostaden där uppdragstagaren bor. För en styrelse ledamot kan förvisso hävdas att en ordinarie sammanträdeslokal är en anvisad arbetslokal för de tillfällen det krävs närvaro vid sammanträden. Regeringsrätten anser dock att ett styrelseuppdrag innefattar en mångfald andra uppgifter än deltagande i styrelsesammanträden. Regeringsrätten menar därför att det inte kan anses rimligt att behandla avdelningens sammanträdeslokaler som en anvisad arbetslokal. Regeringsrätten ansluter sig till i förevarande sammanhang att inte betrakta avdelningens sammanträdeslokaler som anvisad arbetslokal för styrelseledamöterna och därmed inte som tjänsteställe för dem. Vid här upptagna förhållanden är därför ledamöternas resor i samband med sammanträden inte att betrakta som resor till och från arbetet, utan som tjänsteresor. Av den anledningen har reseersättningen inte inräknats i underlaget för avdelningens arbetsgivaravgifter.

---

²¹⁹ 11 kap. 26 a § IL.

²²⁰ Prop. 1993/94: 90 s. 47.

²²¹ RÅ 1988 ref.11.

²²² Förordningen om reseförmåner i statliga uppdrag (SFS 1981:1265).

Detta gäller också för förmån av resa mellan bostaden och arbetsplatsen om resan inte föranletts av inkomstgivande arbete i en verksamhet som bedrivs av någon som är närstående till, eller står i intressegemenskap med den som lämnar förmånen.²²³ Föregående principer gäller också för ersättning för resan, förutsatt att ersättningen inte överstiger utgifterna för resan, eller när det gäller resa med egen bil skall som tidigare nämnts inte ersättningen överstiga avdragsbeloppet enligt 12 kap. 27 § IL.²²⁴

Ersättningar beträffande utgifter för flyttning, när en skattskyldig på grund av byte av verksamhetsort flyttar till en ny bostadsort skall inte beskattas om ersättningen betalas av allmänna finanser eller av arbetsgivaren. När flyttningserättningen även omfattar ersättning för körning med egen bil, skall denna ersättning dock tas upp som intäkt till den del den överstiger avdragsbeloppet enligt 12 kap. 27 §.²²⁵ Undantaget grundas på arbetsmarknadspolitiska skäl, eftersom avdrag för flyttningskostnader inte medges i samband med byte av arbetsort i andra fall än när flyttning sker i tjänsten.²²⁶

Som utgift för flyttning räknas utgifter för emballering, packning, transport och uppackning av den skattskyldiges och dennes familjs bohag och övriga lösa saker, transport av familjen från den gamla till den nya bostadsorten, samt liknande utgifter. Skatteverket anser att skattefriheten bör omfatta endast ersättning för skäligen kostnader. I vissa fall råder viss osäkerhet kring vad som skall hänföras till flyttningskostnader. Enligt förarbeten är det inte säkert att kostnadsersättningar ryms inom begreppet flyttningskostnad.²²⁷ Det är svårt i dagsläget att förutse alla kostnader som bör anses som flyttningskostnader, vilket har medfört definitionen ”liknande utgifter” i lagtexten.²²⁸

Till utgift för flyttning hänförs dock inte andra utgifter i samband med flyttningen såsom utgifter för resor till och från arbetsplatsen, hemresor, dubbel bosättning och eventuell förlust vid försäljning av bostad eller andra tillgångar.²²⁹ Slutligen bör tilläggas att flyttningsskattbidrag som lämnas av arbetsmarknadsmyndigheter är skattebefriade.²³⁰ Kostnader hänförliga till den skattskyldiges privata intressen är heller inte avdragsgilla. I ett fall hade en musikpedagog yrkat avdrag för flyttning av piano i samband med byte av bostad, vilket av Regeringsrätten ansågs vara en flytt av privat natur.²³¹ Flytten från en bostad till en annan ansågs av domstolen inte vara en åtgärd i syfte att fullgöra tjänsten utan flyttningen av ett piano betraktades som en levnadskostnad vilket medför att avdragsrätt ej medges.

---

²²³ 11 kap. 26 a § 2 st, 20 kap 23 § IL.

²²⁴ 11 kap. 26 a § 3 st.

²²⁵ 11 kap. 27 § 1 st.

²²⁶ RÅ 1937 ref.35, RÅ 82 1:58.

²²⁷ Prop. 1993/94: 90 s. 49.

²²⁸ Ibid. s. 51.

²²⁹ 11 kap. 27 § 2 st.

²³⁰ 11 kap. 27 § 3 st.

²³¹ RÅ 1988 ref. 81.

Den mest centrala avgränsningen till ovan beskrivna skattepliktiga förmåner samt i vissa undantagssituationer skattefria förmåner är inslaget av privat natur beträffande resorna eller övriga kostnader. I de fall resorna eller kostnadsersättningarna har till syfte att bistå den anställde i dennes yrkesutövning föreligger resor i tjänsten, vilket inte utlöser en beskattningsbar förmån. Ovan nämnda bestämmelser tar sikte på specifika situationer som inte träffar den skattskyldige i dennes vardag. Anställningsintervjuer och tjänsteresor betalda av arbetsgivaren kan inte sammanblandas med resor som genomförs inom begreppet levnadskostnader. Gränsen mot levnadskostnader blir tydlig och skatteplikt uppkommer för normala kostnadsersättningar om inte tidigare nämnda specifika situationer uppkommer. Det är sammanfattningsvis kostnader som den anställde har för att fullgöra sina arbetsuppgifter som kan undantas från beskattning, samt kostnader hänförliga till en specifik situation, exempelvis kostnad för resa till anställningsintervju. I övriga fall blir kategorin levnadskostnad tillämplig.

5.6 Gåvor till anställda

En remuneratorisk gåva, dvs. en gåva av icke benefik natur som utgör ersättning för mindre arbete eller tjänst innebär alltid skattepliktig intäkt oavsett form. Inte heller kan lön eller arvode undantas från beskattning genom att nyttja begreppet gåva. Den remuneratoriska gåvan beskattas oavsett om arbetsgivaren, uppdragsgivaren eller annan person är utgivare av gåvan.²³²

Anställningsförhållandet är dock den sedvanligaste grunden för remuneratoriska gåvor. Enligt praxis betraktas penninggåva från arbetsgivare till en anställd som skattepliktig inkomst av tjänst hos mottagaren, när gåvan har sin utgångspunkt i anställningsförhållandet.²³³

I vissa fall kan det vara oklart om gåvan hänförs från ett anställningsförhållande, eftersom någon annan på uppdrag av arbetsgivaren har överlämnat gåvan. I dessa fall skall gåvan anses härröra från anställningen när det finns en ekonomisk intressegemenskap mellan arbetsgivaren och den som har lämnat förmånen.²³⁴

Gåvan anses härröra från anställningen när det finns ekonomisk intressegemenskap, men också när det föreligger något annat samband som medför att förmånen kan härledas från arbetsgivaren. I ett fall hade förmånsgivaren kort tid innan gåvan fullbordades ägt huvuddelen av aktierna i moderbolaget inom den koncern som arbetsgivaren tillhört. Detta

---

²³² Prop. 1999/2000:2 s.126.

²³³ RÅ 1980 ref.61, RÅ 1983 ref. 73.

²³⁴ RÅ 1988 ref. 30.

ägarförhållande får anses medföra att kravet på samband eller ekonomisk intressegemenskap är uppfyllt, eftersom det innebär att förmånen kan härledas från förmångivaren.²³⁵

Har gåvan annan grund än anställningsförhållandet ska inkomstbeskattning inte ske.²³⁶ Det bör tilläggas att gåva inte utgör skattepliktig intäkt, samtidigt som förvärv genom arv, testamente eller bodelning är skattefritt eftersom den gåvan inte är av remuneratorisk karaktär, dvs. den utgör inte vederlag som någon lämnar för arbete eller annan prestation. Gåvan betraktas som remuneratorisk när den till sitt värde inte överstiger vad som får anses vara skälig ersättning.²³⁷

I ett fall hade en gåva givits från far till son där fadern också var sonens arbetsgivare. I målet hade sonen och hans bror som inte var anställd hos fadern under en följd av år erhållit penninggåvor om 2 000 kr från var och en av föräldrarna.²³⁸ Regeringsrätten anförde att övervägande skäl talade för att gåvan inte hade sin grund i anställningsförhållandet hos fadern utan kunde betraktas som en familjegemenskap betingad till ett belopp fri från gåvoskatt. Därmed utsläcktes möjligheten till inkomstbeskattning.

I ett annat fall rörde det sig om betydligt större belopp.²³⁹ En VD och några anställda erhöll aktierna i bolaget som gåva av bolagets grundare. Aktierna som VD erhöll värderades till 3,9 mkr. Syftet med gåvan var att bolagets grundare hade för avsikt att undvika att aktierna skulle ärvas av hans son, eftersom detta kunde äventyra företagets fortsatta existens. Regeringsrätten anförde att av praxis följer att inkomstbeskattning ofta skall ske när gåvotagaren är anställd av givaren eller det annars kan antas att gåvan har sitt ursprung i en arbetsprestation.²⁴⁰

I vissa fall har emellertid beskattning underlåtit om det funnits grund för att anta att syftet varit ett annat än att belöna den anställda för en arbetsprestation. Regeringsrätten anför vidare att i detta mål är det ostridigt att det huvudsakliga syftet med gåvan till bolagets VD och vissa andra varit att företaget skulle kunna fortleva även efter grundarens bortgång. Gåvan företer stora likheter med ett testamentariskt förordnade. Domstolen antog att syftet med gåvan inte var att belöna VD:n för hans arbetsprestationer. Regeringsrättens ställningstagande innebär att syftet med gåvan skall tillmätas ansevärd betydelse.

De nämnda fallen tar sikte på gåvor i pengar eller aktier. I princip är det ingen skillnad om gåvan utgår i annan form. Dock har skattefrihet föreskrivits beträffande vissa gåvor i annan form än pengar.

---

²³⁵ RÅ 1923 not. Fi 79.

²³⁶ RÅ 1989 ref. 21.

²³⁷ Bergström, Sture, *Juridikens termer*, s. 152.

²³⁸ RÅ 1989 ref. 21.

²³⁹ RÅ 2001 ref. 10.

²⁴⁰ RÅ 1997 ref.1, RÅ 1998 not 91, RÅ 1989 ref.21.

Julgåvor av mindre värde till anställda, sedvanliga jubileumsgåvor till anställda samt minnesgåvor till varaktigt anställda är ej skattepliktiga. En julgåva bör anses vara av mindre värde om värdet inte överstiger 400 kr inkl. moms.²⁴¹ Beträffande sedvanlig jubileumsgåva torde värdet anses som skattefritt om värdet inte överstiger 1 200 inkl moms.²⁴² Vid bedömning av gåvans värde bör man dessutom ta hänsyn till om den är försedd med inskription eller ej.²⁴³

Minnesgåva till varaktigt anställda är en gåva av minneskaraktär som lämnas vid särskild högtidsdag. Enligt förarbetena är detta en 50-års dag eller uppmärksammande av en längre tids anställning. Förutsättningen är dock att minnesgåvans värde inte överstiger 10 000 kronor och att den ges i samband med att den anställda uppnår en viss ålder eller efter viss anställningstid, eller när anställningen upphör.²⁴⁴ Dock högst ett tillfälle förutom när anställningen upphör. Beloppet 10 000 är ett gränobelopp, vilket innebär att gåvan blir beskattad från första kronan om värdet överstiger angivet belopp.²⁴⁵

För att anse en gåva vara av minneskaraktär när anställningen upphör bör den sammanhängande anställningstiden uppgå till minst sex år.²⁴⁶ Gåvan får dock inte lämnas i form av pengar, vilket medför att tidigare nämnda principer inte blir tillämpliga. Kontanta medel betraktas oftast som lön och utlöser därmed beskattning.²⁴⁷ Med pengar kan jämföras andra betalningsmedel såsom check, postväxel, presentkort som inte avser en bestämd vara. Presentkort som berättigar mottagaren till endast en på presentkortet bestämd vara eller tjänst bör däremot jämföras med naturaförmån och medföra skattefrihet enligt ovan nämnda gåvoslag och beloppsramar. Förutsättningen att presentkortet inte går att byta mot pengar eller något annat och att presentkortet endast kan nyttjas vid ett tillfälle måste vara uppfyllt, exempelvis biocheckar och blomstercheckar.²⁴⁸

Ett tillskott till en semesterresa kan betraktas som skattefri gåva om arbetsgivaren betalar direkt till resebyrå eller till den som erbjuder biljetterna. Vid de fall arbetsgivaren på uppdrag av gåvomottagaren betalar ett bidrag till en ideell förening blir gåvotagaren beskattad.²⁴⁹

Gåvor till anställda kan angränsa till flera olika typer av förmåner. En gåva kan uppfattas som representation, personalvårdsförmån, troligtvis kan de flesta kategorier av förmåner beblandas med gåvor till anställda. Det är exempelvis möjligt att definiera ett presentkort som gåva, men förmånen kan också uppfattas som representation beroende på dess karaktär.

---

²⁴¹ RSV 2000:36.

²⁴² RSV 2000:36.

²⁴³ Prop. 1987/88:55 s. 51.

²⁴⁴ Prop. 2002/03 s. 95.

²⁴⁵ 11 kap 14 § 1 st.

²⁴⁶ RSV 2000:36.

²⁴⁷ 11 kap 14 § 2 st.

²⁴⁸ RSV M 2002:27.

²⁴⁹ SkU 1987/88: 8 s. 40

Bedömningen om gåva föreligger tar sin utgångspunkt i om förmånen utgör ersättning för en arbetsprestation eller om förmånen har en benefik karaktär.

5.7 Finansiella instrument

Den som inom anställningsförhållandet förvärvar värdepapper skall i princip förmånsbeskattas i inkomstslaget tjänst. Avgörande för hur denna beskattning skall ske, är om förvärvet kan klassas som ett värdepapper eller inte. Det blir dessutom betydelsefullt att bestämma när förvärvet kan anses ha skett i de fall värdepapper föreligger.

Förmånsbeskattning skall ske för skillnaden mellan vad den skatteskyldige har erlagt för att teckna eller köpa värdepapperet och dess marknadsvärde.²⁵⁰ När det finns en tillförlitlig marknadsnotering av det aktuella finansiella instrumentet, torde noteringen nyttjas som grund för värderingen. Saknas dylik marknadsnotering, får man fastställa ett beräknat marknadsvärde enligt modeller som brukas på kapitalmarknaden. Värdepapperet skall värderas till marknadsvärdet utan beaktande av subjektiva bedömningar. Värderingen skall ske efter strikt marknadsmässiga grunder.²⁵¹

De värdepapper som blir föremål för beskattning är vanligtvis aktier alternativt konvertibla skuldebrev eller köpoptioner samt teckningsoptioner avseende aktier. Det kan också röra sig om syntetiska optioner, dvs. optioner som inte medför en rätt att förvärva aktier utan enbart att erhålla ett kontantbelopp.²⁵²

För att förmånsbeskattning skall kunna ske när en anställd förvärvar värdepapper från arbetsgivaren krävs att det är en förmån, vilket innebär att vederlaget den anställde erlägger understiger marknadsvärdet, samtidigt som förmånen utgått för tjänsten. I inkomstslaget tjänst sker beskattning enligt kontantprincipen, vilket innebär att en intäkt skall anses ha åtnjutits det beskattningsår, under vilket intäkten blivit tillgänglig för lyftning.²⁵³

Gällande rätt konstituerar att om en anställd förvärvar något som i egentlig mening kan anses utgöra ett värdepapper sker beskattning vid förvärvstillfället. Det avgörande för när förmånsbeskattning inträder är om det som förvärvas kan klassas som ett värdepapper eller inte. Vid denna bedömning är det viktigt att klargöra om den anställde har erhållit något av ekonomiskt värde. Värdepappret måste representera ett värde för att bli

---

²⁵⁰ Liljeborg, Per, *Anställdas förvärv av värdepapper och personaloptioner*, s. 579.

²⁵¹ Prop. 1989/90:110 s.319 f och 655.

²⁵² Liljeborg, Per, *Anställdas förvärv av värdepapper och personaloptioner*, s. 579f.

²⁵³ 10 kap 8 § IL.

föremål för beskattning.²⁵⁴ När den skattskyldige på grund av sin tjänst förvärvar värdepapper på förmånliga villkor skall förmånen tas upp som intäkt det beskattningsår då förvärvet sker enligt värdepappersregeln, vilket är vid avtalstidpunkten.²⁵⁵

Eventuella kapitalvinster reavinstbeskattas därefter i inkomstslaget kapital.²⁵⁶ Syftet med bestämmelsen var att förhindra en möjlighet för parterna att erhålla skattekrediter genom att avtala om inskränkningar i förfoganderätten över värdepapperet.²⁵⁷

I ett vägledande fall avsåg Skåne-Gripen att via PK-banken ge ut konvertibla skuldebrev till anställda och till en konverteringskurs som understeg lägsta betalkursen för aktuell aktie på förvärvsdagen.²⁵⁸ Konverteringen var möjlig under tidsperioden den 1 maj 1989-31 oktober 1990. På grund av en lämnad förbindelse vid förvärvet saknade den anställde möjlighet att överlåta eller på annat sätt förfoga över skuldebreven förrän efter den 1:e maj. Regeringsrätten menade att förmån för anställda att förvärva aktier till ett pris som understiger lägsta betalkursen bör anses som skattpliktig inkomst av tjänst. Förvärvet bör därför i princip föranleda beskattning för sådan inkomst. Den förmån som förvärvet innebär kan dock på grund av den ovan angivna förbindelsen enligt kontantprincipen beskattas först när den skattskyldige äger fritt att disponera över skuldebreven.²⁵⁹

Av Regeringsrättens resonemang torde framgå att den anställde trots förfoganderättsinskränkningarna, förvärvat ett värdepapper. Däremot ansåg domstolen att förmånen inte var tillgänglig för lyftning för den anställde, förrän denne hade möjlighet att utnyttja skuldebreven till konvertering. Av kontantprincipen ansågs följa att inskränkningarna i förfoganderätten medför att beskattningstidpunkten flyttas framåt.²⁶⁰ Rättsfallet har därmed aktualiserat behovet av en regel som tidigarelägger tidpunkten för beskattning, vilket också resulterat i värdepappersregeln.

Värdepappersregeln innebär ett avsteg från kontantprincipen, vilket medför att beskattningstidpunkten är knuten till tidpunkten för förvärvet, oavsett eventuella inskränkningar i förfoganderätten vilket medför att värdepapperet inte reellt anses tillgängligt för lyftning.²⁶¹

En förutsättning för att värdepappersregeln skall bli tillämplig är att det verkligen är fråga om ett förvärv av ett värdepapper. Rätten att i framtiden förvärva ett värdepapper omfattas därför inte av reglerna om omedelbar

---

²⁵⁴ Prop. 1990/91:142 s. 85.

²⁵⁵ IL 10 kap 11 § 1 st.

²⁵⁶ Liljeborg, Per, *Anställdas förvärv av värdepapper och personaloptioner*, s. 585ff.

²⁵⁷ RÅ 1986 ref. 36.

²⁵⁸ RÅ 1986 ref. 36.

²⁵⁹ Liljeborg, Per, *Anställdas förvärv av värdepapper och personaloptioner*, s. 580.

²⁶⁰ Ibid. s. 580.

²⁶¹ Ibid. s. 581ff.

beskattning om denna rätt inte har sin utgångspunkt i ett värdepapper som den anställde faktiskt blivit ägare till.²⁶²

Sammanfattningsvis förutsätter värdepappersregeln att två förutsättningar är för handen. Dels att den anställde i realiteten gör ett egentligt förvärv och att det som förvärvas utgör ett värdepapper. Egentligt förvärv anses föreligga när det finns ett för båda parter bindande avtal om äganderättens övergång.

När instrumentet som förvärvas inte är ett värdepapper utan innebär en rätt att i framtiden förvärva värdepapper till ett i förväg bestämt pris, eller i övrigt på förmånliga villkor, skall förmånen tas upp som intäkt det beskattningsår då rätten utnyttjas eller överläts.²⁶³ Det tidigare nämnda beskriver personaloptionsregeln.²⁶⁴ En personaloption kännetecknas av att den är förenad med förfogandeinskränkningar, t.ex. ett överlåtelseförbud eller att den kan utnyttjas först efter en viss kvalifikationstid.

Klassificeringen av en option avgör om förmånsbeskattning ska ske vid förvärvet (värdepappersregeln) eller vid nyttjandet av rätten för förvärv av aktier (personaloptionsregeln). Enligt personaloptionsregeln beskattas förmånen först vid den tidpunkt då den anställde förvärvar det underliggande instrumentet och har möjlighet att avyttra instrumentet för att få medel att erlägga skatten.²⁶⁵

Begreppet personaloption är inte definierat i lagtexten, men har däremot definierats i förarbetena.²⁶⁶ En personaloption är en standardiserad rätt som enbart riktar sig till anställda inom ett företag eller en företagsgrupp och består i en rätt för den anställde att vid ett senare tillfälle och till ett bestämt pris förvärva aktier. Vanligtvis är villkoren bestämda i en beslutad optionsplan.²⁶⁷

I flera fall erhåller den anställde personaloptioner utan att erlägga ersättning. Personaloptioner kännetecknas av att de är förenade med inskränkningar i rätten att förfoga över dem, exempelvis får de inte överlåtas eller pantsättas, samtidigt som de först kan utnyttjas efter en viss kvalifikationstid. Löptiden är vanligtvis tio år och optionerna förfaller om anställningen upphör.²⁶⁸

Beskattningen sker först vid utnyttjandet. Det skattepliktiga förmånsvärdet utgörs av skillnaden mellan marknadsvärdet som det underliggande värdepapperet har vid tidpunkten då förmånen anses åtnjuta och det pris som innehavaren av optionen har erlagt för värdepapperet.²⁶⁹

Sammanfattningsvis är det gränsdragningen mellan värdepapper och personaloption som är vanskelig och som kan påverka

---

²⁶² RÅ 1994 not. 41.

²⁶³ 10 kap 11 § 2 st.

²⁶⁴ Prop. 1997/98:133.

²⁶⁵ Österman, Roger, *Optioner till anställda - tidpunkt för beskattning av förmån*, s. 230.

²⁶⁶ Prop. 1997/98:133.

²⁶⁷ Liljeborg, Per, *Anställdas förvärv av värdepapper och personaloptioner*, s. 582f.

²⁶⁸ Prop. 1997/98:133 s. 28 f.

²⁶⁹ Liljeborg, Per, *Anställdas förvärv av värdepapper och personaloptioner*, s. 585.

beskattningstidpunkten och därmed beskattningen. I praktiken är det ibland svårt att avgöra om de anställda förvärvat ett värdepapper eller en personaloption. Avser förvärvet aktier eller något annat instrument som emitteras in enlighet med svensk aktiebolagslag bör det dock inte råda någon tvekan om att föreligger ett värdepapper. I vissa situationer kan dock förfoganderättsinskränkningar medföra att den anställde anses ha förvärvat värdepapperet vid en senare tidpunkt.

En personaloption kännetecknas som tidigare nämnts att den är förenad med förfoganderättsinskränkningar, exempelvis ett överlåtelseförbud samt att den kan utnyttjas först efter en viss kvalifikationstid. De är dessutom karaktäristiska med villkor där en option upphör att gälla när anställningen avbryts vid uppsägning eller avskedande.²⁷⁰

Klassificeringen av en option avgör alltså om förmånsbeskattning ska ske vid förvärvet, (värdepappersregeln) eller vid utnyttjandet av rätten för förvärv av aktier (personaloptionsregeln).²⁷¹

---

²⁷⁰ Österman, Roger, *Optioner till anställda - tidpunkt för beskattning av förmån*, s. 230.

²⁷¹ *Ibid.* s. 230f.

6 Analys

Det är författarnas förhoppning att läsaren vid det här laget har kommit till insikt om att en kongruent analys baserad på det svenska förmånssystemet knappast kan göras. Man får istället acceptera vissa specifika nedslag samt till viss del titta på systemets övergripande syfte.

För visst existerar vissa generella tankegångar vilka tydligt genomsyrar förmånsbeskattningen. Mest uppenbart är naturligtvis det övergripande syftet med hela lagstiftningen, nämligen att försätta den icke monetära tjänsteinkomsten i ett indifferent förhållande till den monetära motsvarigheten. På en mycket basal nivå kan följaktligen konstateras är den gemensamma nämnaren för all förmånsbeskattning är tjänsteförhållandet. Utan denna aktualiseras inte heller någon förmånsbeskattning.

På en teoretisk nivå kan man då analysera förhållandet genom en neutralitetsdiskussion. Målsättningen torde vara en relativ neutralitet mellan de olika beskattningsunderlagen, åtminstone ur ett fiskalt perspektiv. Notera emellertid att det knappast rör sig om en absolut neutralitet, utan snarare en relativ sådan. Den mest självklara anledningen därtill är det faktum att det omöjliga skulle kunna göras ett system där all förmånsbeskattning var neutral i samtliga situationer. Konstaterandet kan knappast anses vara anmärkningsvärt, snarare torde denna utgångspunkt tyda på en sund inställning till skatterättens komplexitet. Däremot är det desto mer anmärkningsvärt att lagstiftaren i vissa situationer motsatsvis haft som primärt syfte att frångå denna neutralitet.

Drivmedelsförmånen i IL 61 kap. 10 § är ett typexempel på en medveten diskrepans i denna neutralitet. Enligt nämnda lagrum ska förmånsvärdet beräknas till marknadsvärdet multiplicerat med 1,2. Förmånsvärdet är följaktligen 120 procent av det verkliga marknadsvärdet. Förarbetena är synnerligen vaga i redogörelsen härför, men med lite god vilja kan det utläsas att privat körning inte ska uppmuntras. Genom en analogitolkning kan det därför utläsas att det primärt är miljöskäl som ligger till grund för diskrepansen.²⁷²

Särskilt anmärkningsvärt kanske resonemanget blir om man granskar just förmånen av tjänstebil i förhållande till användandet av en privat bil. Vid privat körning ska individen förmånsbeskattas för utnyttjandet av garageplats som tillhandahålls av arbetsgivaren. Kör man däremot en tjänstebil och parkerar på en av arbetsgivaren tillhandahållen garageplats undgår man förmånsbeskattning. Man skulle spontant misstänka att lagstiftaren av ren lättja gjort ett redaktionellt fel vid införandet, men motsvarande oförklarliga inkonsekvens har aktualiserats vid införandet av vägtullarna i Stockholm, den s.k. trängselskatten. Man slipper följaktligen förmånsbeskattningen om man kör tjänstebil till skillnad från om man

---

²⁷² Se avsnittet angående bilförmåner för en djupare diskussion i ämnet.

istället kör sitt privata fordon. Det är nog ingen som riktigt kan förklara kongruensen med förarbetena till drivmedelsförmånen. Istället nöjer vi oss med att konstatera att förmånsbeskattningen är minst lika politiserad som övriga delar av det svenska skattesystemet och den politiska betydelsen kan inte nog betonas för utvecklingen.

Det främsta argumentet för ett starkt samband mellan politik och skatterätt torde vara att genom den politiska diskursen aktualiseras emellanåt vissa annars relativt obskyra och bortglömda delar av skatterätten vilka onekligen är i behov av översyn.²⁷³

Däremot är det frapperande att den politiska makten är viktigare att bibehålla genom diverse överenskommelser med periferi partier, än att värna om strukturen och kongruensen i välfärdssystemet, där skatterätten definitivt har en viktig funktion. Likaledes har dessa marginalpartier genom förhandling haft ett orimligt stort inflytande på vissa specifika delar, vilket medfört att slutresultatet kunnat bli både ologisk och direkt orättvist. Lite provocerande skulle man eventuellt kunna hävda att det inte alltid är de juridiska intressena som väger tyngst i alla politiska sammanhang.

Diskussionen omfattar naturligtvis även den politiska viljan att bevara den inhemska skattebasen eller kongruensen i skattesystemet som det kallas utifrån ett fiskalt perspektiv. Frasen har sitt ursprung i det kända Bachmann-fallet²⁷⁴ där de grundläggande friheterna begränsades till förmån för den inre kongruensen i skattesystemet. Nationella diskrimineringar, eller diskrepanser om man så vill, har därefter ofta motiverats inom unionen av just behovet av inre kongruens. Sverige är naturligtvis inte mindre benägen än någon annan medlemsstat att systematiskt diskriminera skattesubjekten.

Exempelvis kan nämnas 10 kap. 11 § IL vilket berör personaloptioner. Enligt detta lagrum framgår det att om en person upphör att vara bosatt eller stadigvarande bosatt i Sverige och vederbörande har personaloptioner vid utflyttningen som kan utnyttjas, men som ännu inte har utnyttjats, skall beskattning ske som om optionerna utnyttjats på utflyttningsdagen. Ovan är en beskrivning av en så kallad exit tax, annorlunda uttryckt, beskattning vid lämnande av landet. Något annat motiv än just bevarandet av den nationella skattebasen kan en sådan regel aldrig ha. Man kan fråga sig om man behöver antyda att en sådan regel är högst diskriminerande.

Av ovan diskussion framstår kongruensen i det svenska förmånssystemet som bristfällig ur ett neutralitetsperspektiv. Detta skulle man de facto också kunna hävda vara koherent med verkligheten, men frågan är om man inte är tvungen att acceptera vissa fel i systemet. Som påpekades redan inledningsvis i detta alster, är skatterätten ingen homogen lagstiftning som täcker alla givna situationer på ett alltid för individen likartat sätt.

---

²⁷³ Diskussionen bortser från det indirekta sambandet med att en folkvald riksdag stiftar lagar. Därför har all juridik indirekt ett politiskt samband.

²⁷⁴ C-204/90.

Neutralitetsbristerna är nämligen enbart effekten och inte orsaken till ovan nämna inkonsekvenser, vilka istället går att härleda till gränsdragningsproblematiken. Läsaren erinras om det tidigare exemplet där anställningsförhållandet var minsta gemensamma nämnare. Detta torde vara en god utgångspunkt till stiftandet av en huvudregel, men naturligtvis är en definition betydligt mer komplex än så, redan vid fastställandet av vad som kan tänkas vara en anställning. Frågan angränsar till vad som är att anse som ersättning i kontraktsförhållandet och vad som är att anse vara gåva respektive sponsring.²⁷⁵

Denna gränsdragningsproblematik är inte heller enbart av teoretiskt intresse då stort massmedialt fokus i höstas riktades mot fotbollsklubben IFK Göteborg efter dubiösa transaktioner i samband med spelarvärvningar. Givetvis kan det argumenteras att det är naivt att tro att alla problem uppkommer på grund av oklara gränsdragningar och inte på grund av att man önskar utnyttja skatterättliga fördelar av ett visst utfall. Utan att förbigå en ännu knappt påbörjad juridisk process, torde det just i detta konkreta fall vara tämligen enkelt att klargöra huruvida anställningsförhållandet hade samband med mottagande av vederlag. Flera rättsfall har emellertid indikerat att svårigheter inte sällan uppkommer när en person har flera olika uppdragsgivare, typiskt sett när individen har avlönats med timarvode på konsultbasis. Flera delikata frågor uppkommer ofta därav, exempelvis hur många olika uppdrag individen måste inneha för att inte skatterättsligt bedömas vara anställd i en specifik organisation. Även om Skatteverkets tolkningar knappast kan ses som annat än partsinlagor får nog ändå uttalandet i senaste Skattenytt anses tämligen representativt för en allmän uppfattning;

*”... I varje enskilt ärende görs en samlad bedömning av de i ansökan beskrivna omständigheterna. När det gäller personer som ska bedriva konsultverksamhet prövas frågan om verksamheten kan anses komma att bedrivas självständigt. En av de avgörande faktorerna för att en verksamhet ska anses självständig är att sökanden inte är inordnad i uppdragsgivarens verksamhet...”*²⁷⁶

Problemet är väl snarare att man ofrånkomligen fastnar i en ny frågeställning. Hur bedömer man objektivt om individen är inordnad i uppdragsgivarens verksamhet utan att riskera att falla tillbaka på en formalistisk bedömning där mätinstrumenten troligen blir i nominella värden.

Ovan beskrivna problematisering kan göras än mer komplex inom avgränsningen till anställningsförhållandet, vilket alltså var den tydligaste distinktionen. Däremot torde dess praktiska betydelse ha mindre relevans än avgränsningen mellan marknadsmässig värdering och schablonvärdering, vilket också är kärnfrågan i hela förmånsbeskattningen.

---

²⁷⁵ Se tidigare avsnitt för gränsdragningen mellan gåva och sponsring.

²⁷⁶ Skattenytt 2005 nr 12 s. 757

Redan genom att begreppet schablon är en av grundpelarna i förmånsbeskattningen inser man att det finns en inbyggd neutralitetsbrist mellan olika handlingsmönster och valmöjligheter. Därmed inte sagt att detta nödvändigtvis är förkastligt, varken ur ett samhällsperspektiv eller ur ett skatterättsligt sådant. Under förutsättning att en kongruens och förutsägbarhet kan upprätthållas i alla lägen torde inte olika värderingsmetoder skapa mer problem än att situationerna tenderar att bli onödigt komplexa.

Kongruens och förutsägbarhet är troligen också de starkaste motargumenten till att förmånsbeskattningen i vissa situationer är diskriminerande och orättvis. Visserligen kan det förefalla så emellanåt, men så länge alla aktörer är medvetna om vilka regler som är tillämpliga och kan agera därefter, kan man knappast hävda att systemet är orättvist. Som redan lyfts fram i detta avsnitt är däremot inte förutsägbarhet och kongruens kännetecknande för den svenska förmånsbeskattningen och därför stannar denna diskussion på ett teoretiskt plan.

Beskattningen genom schablon är emellertid försvarbart genom ett effektivitets – och rationalitetsperspektiv, det är helt enkelt mer bekvämt att acceptera en schablonvärdering än att beräkna komplexa underlag för en marknadsvärdering, särskilt eftersom det inte alltid finns ett känt marknadsvärde på den aktuella förmånen. Resonemanget återknyter samtidigt till tidigare diskussion där frågan väcktes om man inte måste acceptera en viss neutralitetsbrist i beskattningen av förmåner. Objektivt går det naturligtvis inte att svara på en sådan fråga, men subjektivt torde neutralitetsbristerna kunna accepteras om det samtidigt skapas ett mervärde som överstiger kostnaderna.

Detta mervärde skapas av att fördelarna genom förenkling och rationalisering överstiger kostnaderna, vilka i detta sammanhang får anses vara inkonsekvensen i beskattningen. Naturligtvis är detta inget värde som går att mäta, utan en sund skälighetsbedömning får avgöra vad som torde vara rimligt från fall till fall. Notera emellertid att bärigheten i resonemanget vilar på grundtanken att schablonvärderingen är rationellt uppbyggd, vilket naturligtvis inte alltid är fallet, vilket tidigare diskussion om skatterätten politisering har givit uttryck för.

Med tanke på de inkonsekvenser och problem som omgärdar förmånsbeskattningen kan man fråga sig varför systemet överhuvudtaget finns kvar. Ett enkelt och snabbt svar är naturligtvis att det lönar sig. Hade inte de skattskyldiga tjänat på en förmånsbeskattning i förhållande till en ren beskattning av tjänst hade ingen varit intresserad av förmånerna. Ur ett ekonomiskt perspektiv kan man därför vederlägga tesen att förmånsbeskattningen är kongruent och rättvist, endast genom att konstatera dess existens.

Konstaterandet är självklart då lagstiftaren tvingas sätta ett monetärt värde på en naturaförmån, vilket naturligtvis inte är möjligt utan att diskrepanser

kommer att uppstå. En detaljreglering är inte heller möjlig, varken ur ett praktiskt eller skattetekniskt perspektiv. Återstår då endast schablonvärdering, vilket förutsätter att subjektiva värderingar kvantifieras på objektiva grunder.

Det torde vara tillräckligt att konstatera att ordet ”värdering” redan ur ett semantiskt perspektiv knappast kan uppfylla de högt ställda krav på objektivitet som man ska kunna ha på ett skattesystem. Istället får man acceptera imperfekter i förmånsbeskattningen om systemet ska behållas, vilket kanske inte är en självklarhet.

Naturligtvis kan man inte förbjuda att ersättning utgår i andra medel än monetära, men genom att ge upp tanken på en marknadsmässig värdering och istället beskatta naturaförmåner på ett mindre fördelaktigt sätt hade dessa snabbt försvunnit från marknaden och ersatts av en traditionell kontant ersättning. Detta hade troligen underlättat för samtliga berörda parter och på sikt det absolut mest rationella sättet att hantera diverse förmåner.

Kompensation torde emellertid utgå till de skattskyldiga då nettobeskattningen hade blivit högre genom avskaffandet av förmånsbeskattningen. Enklast och mest rättvist hade det naturligtvis varit att sänka marginalskatten, vilket framför allt hade kommit de till godo som tidigare innehade olika förmåner. Kanske hade detta också varit ett avgörande steg mot att äntligen lämna det agrara samhället bakom oss och till fullo integreras i det industriella.

Käll- och litteraturförteckning

Litteratur

Bergström , Sture, *Juridikens termer*, nionde upplagan, Liber AB, Stockholm, 2002.

Lodin, Sven Olof; Lindencrona, Gustaf; Melz, Peter; Silfverberg, *Inkomstskatt-en lärobok och handbok i skatterätt*, Del 1 och 2, åttonde upplagan, Studentlitteratur, Lund, 2001.

Lundén, Björn; Nygren, Karin; *Förmånsbeskattning*, femte upplagan, Media Print, Uddevalla, 2002.

Periodiska tidsskrifter

Bækkevold, Arne, *Beskattning av sjukvårdsförmåner, personalrabatter, arbetsredskap m.m.*, Svensk Skattetidning, 1995, s. 256-267.

Larsson, leif, *Internationella skattefrågor - om livförsäkringar - särskilt de utländska*, Skattenytt, 1997, s. 289-299.

Liljeborg, Per, *Anställdas förvärv av värdepapper och personaloptioner*, Skattenytt 2000, s. 578-586.

Stenman, Olle, *Beskattning av förmåner*, Svensk Skattetidning, 1994, s. 559-581.

Thörnroos, Pia Blank, *Skatteverket och arbetsmarknadspolitiken*, Skattenytt 2005, s. 757.

Österman, Roger, *Optioner till anställda - tidpunkt för beskattning av förmån*, Skattenytt, 2004, s. 230-239.

Offentligt tryck

Prop. 2003/04:21
Prop. 2002/03:123
Prop. 2002/03:106
Prop. 1999/2000:2
Prop. 1999/00:6
Prop. 1997/98:133
Prop. 1996/97: 173
Prop. 1995/96:231
Prop. 1995/96:152
Prop. 1994/95:182
Prop. 1993/94:90
Prop. 1990/91:142
Prop. 1989/90:110
Prop. 1987/88:55
Prop. 1987/88:52
SOU 1999:94
SOU 1994:98
Bet. 1995/96:SkU20
SkU. 1987/88: 8

Myndighetstryck

RSV S 2001:42
RSV 2000:36
RSV S 1996:36
RSV M 2002:27

Rättsfallsförteckning

Rättsfallsförteckning

Regeringsrätten

RA 2002 ref. 10
RA 2002 ref. 53
RA 2002 ref. 31
RA 2002 ref. 2
RA 2001 ref. 44
RA 2001 ref. 22
RA 2001 not. 14
RA 2001 ref. 10
RA 2000 ref. 43
RA 1999 ref. 41
RA 1998 not 91
RA 1997 ref.1
RA 1996 ref. 75
RA 1996 ref. 30
RA 1996 ref.16
RA 1995 ref. 95
RA 1995 not. 425
RA 1994 not. 41
RA 1994 not. 733
RA 1994 not. 55
RA 1992 ref.108
RA 1992 ref.11
RA 1992 ref. 7
RA 1992 ref.3
RA 1991 ref. 55
RA 1990 ref. 89
RA 1989 ref.57
RA 1989 ref. 21
RA 1989 not. 308
RA 1988 ref. 81
RA 1988 not. 548
RA 1988 ref.11
RA 1988 not. 93
RA 1988 ref. 30
RA 1987 ref.173
RA 1986 not. 935
RA 85 1:78
RA 1983 ref. 73
RA 82 1:58
RA 1980 ref.61
RA 1976 ref.131

RÅ 1971 ref. 18
RÅ 1967 ref. 45
RÅ 1937 ref.35,
RÅ 1923 not. Fi 79

Kammarrätten

Kammarrättsdom i Stockholm dom 4:e mars 1999 (mål nr 5277-1998)

Kammarrätten i Jönköping dom 12:e oktober 1993 (mål nr 4799-1990)

RRK K 72 1:72

Förhandsbesked

SRN Förhandsbesked den 11 november 2000.

EG-rätt

C-204/90 Bachmann